

MARINEBLAD

125
JAAR

NUMMER 2 | MAART 2015 | JAARGANG 125

UITGAVE VAN DE KONINKLIJKE VERENIGING VAN MARINEOFFICIEREN

- Beveiligers op koopvaardij schepen
- Inzet mariniers in Haïti
- Korpsgeest volgens Simon Hameete

En verder

- Column Boeke: de prijs van veiligheid
- Roel Defauwes aan het woord

KVMO

www.kvmo.nl

inhoud

Ook in dit Marineblad: Beschrijvingsbrief 2015

COLUMNS

- 3 **VOORZITTER KVMO**
- 16 **SERGEI BOEKE**
- 17 **KO COLIJN**

MENSEN

- 14 **VANUIT HET BUITENLAND**
Theo Klootwijk
- 18 **OP ZOEK NAAR KORPSGEEST**
Simon Hameete
- 20 **10 KEER AAN HET WOORD**
Roel Defauwes
- 21 **EN MIJN SCRIPTIE IS**
Harm Hoogveld
- 22 **DE MARINE GOLFCLUB**
- 31 **IN MEMORIAM**

ACTUEEL / KENNIS

- 4 **OPINIE**
Op zoek naar compromis tussen koopman en dominee
- 9 **350 JAAR KORPS MARINIERS**
20 jaar na de missie in Haïti
- 24 **HISTORIE**
Laatste reis Michiel de Ruyter, deel 2

VASTE RUBRIEKEN

- 8 **CARTOON**
- 8 **REACTIES**
- 29 **BOEKEN**
- 30 **KVMO ZAKEN**
- 31 **ACTIVITEITEN**

2 | MAART 2015

ISSN: 0025-3340

Hoofredactie:
KLTZ ing. M.E.M. de Natris
mw. drs. M.L.G. Lijmbach

Eindredactie
mw. drs. M.L.G. Lijmbach

Artikelencommissie
drs. A.A. Bon, LTZ1 (TD) ing. J.M.T. Bongartz,
LTZ1 (LD) mr. M.D. Fink, LTZ1 (TD) F.G. Marx
MSc., LTZ2 OC (TD) dr. ir. W.L. van Norden,
LTZ1 drs. R.M. de Ruiter, LTKOLMARN
R.A.J. de Wit

Medewerkers:
mw. drs. Z. Borgeld-Guman, mr. S. Boeke,
prof.dr. J. Colijn, KLTZ (TD) H. Boomstra (cartoon)
MCD (foto's, tenzij anders vermeld)

Adres redactie
Wassenaarseweg 2
2596 CH Den Haag
Tel. 070-383 95 04
marineblad@kvmo.nl
www.kvmo.nl

Vormgeving
Frank de Wit
Tel. 038-455 17 54

Drukwerk
Epos|Press
Postbus 1070
8001 BB Zwolle

Advertenties
070-383 95 04

Abonnementen
Voor leden van de KVMO is het Marineblad gratis. Informatie over het lidmaatschap van de KVMO staat op:
www.kvmo.nl/veelgestelde-vragen
Niet-leden betalen € 49,50 (NL) of € 69,50 (buitenland) per jaar.

Copyright Marineblad
Overname van artikelen is enkel toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie en onder uitdrukkelijke vermelding van de bron. Artikelen in het Marineblad vertolken niet noodzakelijk de visie van het hoofdbestuur van de Koninklijke Vereniging van Marineofficieren of van de redactie. De inhoud van artikelen blijft geheel voor verantwoording van de auteur(s). Richtlijnen voor het schrijven en aanleveren van artikelen zijn in te zien op www.kvmo.nl/marineblad.

Adreswijziging
Zo tijdig mogelijk schriftelijk doorgeven aan:
Secretariaat KVMO
Antwoordnummer 93244
2509 WB Den Haag
(geen postzegel nodig)
of secretariaat@kvmo.nl

Foto cover:
Mariniers van een Vessel Protection Detachment houden de wacht op een Nederlands koopvaardij-schip. (foto MCD)

De KVMO maakt deel uit van de

column

Op 10 april a.s. zal er op de boulevard van Scheveningen een plaquette worden onthuld voor Zr. Ms. Adder, de rammonitor die op 5 juli 1882 voor de kust van Scheveningen met man en muis is vergaan omdat zij, onder meer, niet zee-waardig was. 10 april is, niet toevallig, ook de oprichtingsdatum van de KVMO.

Sinds het vergaan van de Adder is er veel veranderd. Vandaag de dag worden schepen die niet zeewaardig zijn 'aan de ketting gelegd' om 'man en muis' te beschermen. Deze twijfelachtige eer viel Zr. Ms. Mercur ten deel. De KVMO vindt het uiterst pijnlijk dat vanwege de vergaande bezuinigingen er geen budget beschikbaar is voor noodzakelijk onderhoud aan de Mercur, zodat het torpedowerkschip tot nader order uit de vaart is gehaald.

Een terecht besluit, daar niet van, maar het is het zoveelste signaal dat de Koninklijke Marine op zowel het personele als het materiële vlak steeds verder door het ijs zakt. De vele vacatures en het gebrek aan onderdelen beginnen hun tol te eisen. Dit ondanks het feit dat zowel het kabinet als de ambtelijke en politieke top wijzen op een (mogelijke) trendbreuk. Nu snakken de marinemensen naar een trendbreuk maar vooralsnog krijgt deze weinig bijval van een groot aantal politieke partijen, zoals blijkt uit interviews die door de denktank GOV|DenK onlangs zijn gehouden met politici. Zie hiervoor de losse bijlage bij dit Marineblad.

In de eerste bijdrage uit de reeks 'Zoektocht naar Korpsgeest' geeft KOLMARN b.d. Simon Hameete (92 jaar) aan dat korpsgeest vaak gaat om schijnbaar nietige zaken, zoals aandacht, belangstelling, medeleven en zorg voor elkaar, die het 'wij'-gevoel en het 'samen uit samen thuis'-gevoel onderstrepen. Gevoelens die in onze individualistische samenleving helaas geen vanzelfsprekendheid meer zijn.

In zijn opiniestuk 'Op zoek naar een compromis tussen koopman en dominee' gaat Martin Hoekstra in op het aanhoudende politieke beveiligingsvraagstuk over de inzet van beveiligers aan boord van koopvaardij-schepen. Hij stelt voor de militaire inzet te modelleren (= o.a. kleinere teams) naar die van de private beveiligers om zo de kosten die verbonden zijn aan de beveiliging te verminderen. Bovendien is gebleken dat alleen al het feit dat er beveiligers aan boord zijn de kapers doet afschrikken.

Misschien ben ik nu wat cynisch maar verkleining van de VPD's zou goed passen in de huidige tijdgeest: met steeds minder middelen wordt de schijn opgehouden dat onze veiligheid is geborgd. Ik zou niet graag in de schoenen staan van de bemanning van het koopvaardij-schip en van de mariniers, op het moment dat er door de (gemodelleerde) façade heen wordt geprikt. Veiligheid is niet vanzelfsprekend en heeft zijn prijs, zo betoogt ook Sergei Boeke in zijn column.

Niet alleen veiligheid, ook loyaliteit heeft zijn (arbeidsvoorwaardelijke) prijs. Ik ben daarom blij dat na intensief overleg een eerste deelresultaat is bereikt in het proces van de arbeidsvoorwaardenonderhandelingen. Met dit onderhandelaarsresultaat is een eerste stap gezet in een complex traject. Complex, omdat in de volgende stap zal worden gezien hoe het arbeidsvoorwaardenstelsel bij Defensie kan worden gemoderniseerd. Ik verwijs u graag naar het ProDef-bulletin voor nadere informatie.

Op zoek naar een compromis tussen koopman en dominee

Het slepende beveiligingsvraagstuk in de strijd tegen Somalische piraten

Mariniers van een Vessel Protection Detachment houden de wacht op een Nederlands koopvaardijship. (foto MCD)

Nederlandse reders lobbyen al enkele jaren tevergeefs bij de overheid voor wetgeving die het inhuren van gewapende particuliere beveiliging in de wateren rond Somalië mogelijk moet maken. Op dit moment heeft het kabinet een wetsvoorstel in voorbereiding om deze langgekoesterde wens van de reders in vervulling te laten gaan. Vooralsnog lijkt er echter nog geen Kamermeerderheid voor dit plan, waardoor het einde van deze slepende kwestie nog niet in zicht is.

Ondanks dat het International Maritime Bureau (IMB) in 2014 slechts elf aanvallen van Somalische piraten registreerde, is het van belang dat de internationale gemeenschap zich blijft inzetten om de wateren rond de Hoorn van Afrika veilig te houden. De dreiging van piraterij zal pas verdwijnen als de problemen op het Somalische vasteland zijn opgelost. Daarom is het van belang dat de overheid voldoende bescherming blijft bieden aan de koopvaardijships die door het risicogebied varen.

In dit artikel wordt er gezocht naar een compromis tussen de voor- en tegenstanders van particuliere beveiliging. Na een kort historisch overzicht zal eerst de ontwikkeling van het beveiligingsvraagstuk worden beschreven. Vervolgens wordt, aan de hand van de huidige werkwijze van Defensie en de alternatieve aanpak van particulieren, gekeken naar wat in het huidige politieke klimaat de mogelijkheden zijn voor verdere flexibilisering van de beveiliging.

Uitbesteding in historisch perspectief

Lange tijd was het uitbesteden van geweld op zee aan particulieren eerder regel dan uitzondering. Zo was het eeuwenlang de gewoonte om in oorlogstijd scheepseigenaren te voorzien van kaperbrieven, waarmee private ondernemers onder bepaalde voorwaarden schepen van een vijandige mogendheid mochten enteren.

De belangrijkste redenen om deze commissies uit te geven waren financieel van aard: het bouwen, uitrusten en onderhouden van een oorlogsvloot was duur. Het grote nadeel was echter dat er nauwelijks controle kon worden uitgevoerd op het geweldsgebruik. In de negentiende eeuw trok de overheid steeds meer verantwoordelijkheden naar zich toe. Langzamerhand kwam er zo een einde aan privaat geweld op zee. Het geweldsmonopolie van de staat werd in Nederland een belangrijk beginsel.²

Militaire beveiliging

Toen oud-minister van Defensie Hillen (CDA) het vraagstuk van particuliere beveiliging in 2011 op zijn bord kreeg, was hij daarin dan ook zeer stellig. Wat hem betreft was en bleef het gebruik van geweld in handen van de overheid. Aan dat standpunt hield hij ook na zijn ministerschap vast. Gewapende particuliere beveiligers zouden uiteindelijk niet voor een veilige zee kunnen zorgen. 'Zij hebben een belang bij onveiligheid, de marine bij een rustige zee', zo stelde hij in april 2013 in het *NRC Handelsblad*.³

De beveiligingskwestie kwam in 2009 voor het eerst op de agenda na de kaping van de *MV Marathon* in de Golf van Aden op 7 mei van dat jaar. Het schip voer onder de vlag van de Nederlandse Antillen en was eigendom van rederij Amons & Co uit Zaandam.⁴ In het spoeddebat dat hierop volgde, dienden de Tweede Kamerleden Barry Madlener (PVV) en Joël Voordewind (CU) moties in met het voorstel om mariniers aan boord van kwetsbare koopvaardij schepen te plaatsen.⁵ Tot de inzet van deze zogenaamde *Vessel Protection Detachments* (VPD's) kwam het nog niet onder de toenmalige minister van Defensie Van Middelkoop (CU). In 2011 maakte zijn opvolger, Hillen, de inzet van VPD's echter wel mogelijk. Hij werd daarbij gesteund door een rapport van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV), waarin werd geconcludeerd dat de minister 'in bijzondere gevallen' diende te besluiten tot de 'inzet van een Nederlands militair beveiligingsteam'.⁶

In maart 2011 werd voor de eerste keer een team van 32 militairen van het Korps Mariniers ingezet op het kraanwerkschip *Hermod* van rederij Heerema.⁷ In totaal zouden er in 2011 twaalf VPD's worden ingezet, een aantal dat in de jaren daarna nog flink zou groeien. In eerste instan-

tie leken alle betrokkenen tevreden met deze oplossing. Al snel bleek echter dat de reders niet gelukkig waren met de gang van zaken bij Defensie. In hun ogen was de aanvraagtermijn voor een VPD te lang, waren de criteria waaraan men moest voldoen te streng en was de financiële bijdrage die Defensie van de reders vroeg te hoog. De roep om de flexibeler en goedkopere particuliere beveiligingsbedrijven, *Private Security Companies* (PSC's), werd steeds sterker vanuit de Koninklijke Vereniging van Nederlandse Reders (KVNR).

Verschillende maatregelen om de VPD-inzet flexibeler te maken en een forse verlaging van de bijdrage deden dit geluid niet verstommen. Minister Hillen hield echter vast aan zijn overtuiging, gesterkt door een advies van een

'De beveiligingskwestie kwam in 2009 voor het eerst op de agenda na de kaping van de MV Marathon'

commissie onder leiding van prof. mr. De Wijkerslooth dat gewapende particuliere beveiligers slechts in uitzonderlijke situaties moesten worden toegestaan. Alleen wanneer de overheid in haar zorgplicht zou verzaken of wanneer andere landen wel zouden kiezen voor goedkope particuliere beveiliging en op die manier de concurrentiepositie van de koopvaardijvloot in gevaar zou komen, moest privatisering overwogen worden.⁸

Het kabinet Rutte II was echter wel bereid om de optie van particuliere beveiliging te onderzoeken. Minister Hennis-Plasschaert besloot hiertoe na een stevige lobby vanuit de KVNR en een rapport van Instituut Clingendael, dat concludeerde dat de bescherming van koopvaardij sche-

'Al snel na de eerste inzet van VPD's waren de reders niet gelukkig met de gang van zaken bij Defensie. Ze vonden de aanvraagtermijn te lang, de criteria te streng en de financiële bijdrage te hoog.' Op de foto een wachtpositie tijdens een VPD-inzet. (foto MCD)

pen op dat moment ontoereikend was.⁹ Een belangrijke overweging hierbij was dat Nederland als een van de laatste landen geen private beveiliging toestond, waardoor de Nederlandse reders niet op hetzelfde niveau konden concurreren als buitenlandse koopvaarders. Sommige reders besloten daarom hun schepen om te vlaggen, met alle nadelige gevolgen voor de Nederlandse economie van dien. Anderen kozen ervoor om illegaal PSC's in te huren. De condities die de commissie De Wijkerslooth aan het toestaan van particuliere beveiliging had gesteld, leken dus in relatief korte tijd te zijn vervuld.

Recente ontwikkelingen

Toch heeft de legalisering van particuliere beveiliging in de Tweede Kamer tot nu toe alleen de steun van de VVD en de PVV. Coalitiepartij PvdA vindt het inhuren van PSC's een te drastische stap. Volgens defensiewoordvoerderster Sultan Günal-Gezer is een belangrijke overweging 'dat het geweldsmonopolie van de overheid een van de belangrijkste pijlers van de Nederlandse rechtsstaat is en moet blijven'.¹⁰ Tevens wijst de partij erop dat de dreiging van piraterij rond Somalië sterk is afgenomen. Tegelijkertijd bekritiseert de KVNR bij monde van haar voorzitter, voormalig PvdA-minister van Verkeer en Waterstaat Tineke Netelenbos, de sociaaldemocraten omdat zij niet zouden opkomen voor de veiligheid van de werknemers. Aan de andere kant gaven werknemersorganisaties als FNV Veiligheid en de Nederlandse Vereniging van Kapiteins ter Koopvaardij (NVKK) aan dat ze de beveiliging liever in handen van de overheid zagen.¹¹ Het geeft aan hoe complex het netwerk van tegengestelde belangen is. Het kabinet blijkt echter toch van plan te zijn een wetsvoorstel door te zetten om de inzet van PSC's mogelijk te maken.

De betrokken departementen streven ernaar om de voorwaarden voor de gewenste privatisering begin april aan de Kamer aan te bieden.¹² De hoop is dat wanneer de particuliere inzet op passende wijze gereguleerd wordt, de tegenstanders toch overstag gaan, omdat de controle van de overheid dan voldoende gewaarborgd is.

De discussie lijkt de vorm aan te nemen van de klassieke tegenstelling tussen koopman en dominee. Waar de voorstanders van legalisering wijzen op het verlies aan concurrentiekracht van de Nederlandse reders, geven de tegenstanders voorrang aan de morele verplichting om geweldsgebruik in handen van de overheid te houden. Het is aan het kabinet om een compromis te vinden. Daarbij zal ze haar pijlen dus waarschijnlijk richten op het creëren van juridische waarborgen voor het functioneren van particuliere beveiligers, zoals dat met name door de KVNR is gewenst.

Een compromis

Er is echter ook een alternatieve schikking mogelijk: een verdere flexibilisering van de militaire inzet. Al onder minister Hillen kwamen er flinke verbeteringen in de organisatie van de VPD-inzet. Het grootste probleem is de doorvoer van wapens en munitie door de landen rond het risicogebied. Hierbij zit Defensie vast aan lange aanvraagtermijnen, die zij op haar beurt moet doorberekenen aan de reders. Die beschouwen deze procedure als onwerkbaar gezien de korte responstijd die binnen de moderne koopvaardijsector van ze wordt verlangd.

Om deze problematiek deels te omzeilen is er met name in 2012 veel veranderd. Zo kwamen er rond het risicogebied vaste wapenopslagplaatsen, of zogenaamde *pre stock* locaties, waardoor de transportkosten daalden en de aanvraagtermijnen aanzienlijk konden worden ingekort (van zes weken tot tien dagen, afhankelijk van de locatie). Kant-en-klare VPD-pakketten, waarin alles zit wat een VPD nodig heeft om een adequate beveiliging te verzorgen (van wapens en munitie tot praktische zaken als een printer), staan nu in Singapore, Egypte, de VAE en op het Franse eiland Île de la Réunion. De teams zijn inmiddels afgeslankt naar elf militairen, waarbinnen een stafelement (commandant, ondercommandant, verbindelaar en AMV'er) en een beveiligingsteam (korporaal en mariniers) zijn te onderscheiden. De logistieke operatie om zowel

de pakketten als de teams op het juiste moment op de juiste plaats te krijgen wordt nu gecoördineerd vanuit de VPD-cel in Den Helder. Defensie is inmiddels dus veel flexibeler dan door de reders in de media wordt geroepen. In 2013 zijn er maar drie aanvragen afgewezen en omdat er sinds dat jaar capaciteit is voor 175 VPD's op jaarbasis worden de aanvragen allang niet meer aan de strenge criteria onderworpen. 'Een reder betaalt 5.000 euro per dag als hij een VPD ingezet wil hebben. Als het niet nodig is, dan gaat hij dat echt niet aanvragen.'¹³ Defensie doet er dus alles aan om een VPD naar wens te kunnen leveren. Veel reders doen nu geen aanvraag omdat ze denken dat ze toch niet in aanmerking komen. Pas als ze dit wel doen, zullen ze erachter komen hoe ver Defensie bereid is te gaan.

'In het verleden is gebleken dat alleen al de aanwezigheid van gewapende beveiliging de piraten ervan weerhoudt om in de aanval te gaan.' Op de foto een geïmproviseerde schietbaan op een schip tijdens een VPD-inzet. (foto MCD)

Dat betekent echter niet dat Defensie net zo flexibel opereert als de PSC's. De samenstelling van de teams met een minimale omvang van 11 militairen is erop gebaseerd dat de omgeving van het te beveiligen schip 24 uur per dag, 360 graden rondom kan worden gesurveilleerd. Op deze manier zijn VPD's echter te groot voor de kleinere koopvaardij schepen. Daarnaast komt het veelvuldig voor dat schepen onderweg een andere bestemming krijgen, terwijl een VPD alleen op een van de *pre stock* locaties van boord kan.

In het verleden is gebleken dat alleen al de aanwezigheid van gewapende beveiliging de piraten ervan weerhoudt om in de aanval te gaan. Particuliere beveiligingsteams behelzen daarom meestal slechts enkele manschappen. In het hypothetische geval dat de overheid particuliere

'Afslanking van de VPD's zou ook een optie moeten zijn'

beveiliging zou legaliseren, wordt er dus sowieso teruggeschakeld in de escalatiedominantie van de beveiligende partij, tenzij in de regulering van PSC's aan dezelfde eisen wordt vastgehouden (maar dit zou dan direct ten koste gaan van de voordelen van particuliere beveiliging). Als het kabinet bereid is om die stap te zetten, dan zou een afslanking van de VPD's ook een optie moeten zijn. Op die manier is de beveiliging van schepen nog steeds in handen van goed getrainde militairen die onder directe supervisie van de overheid staan. Daarnaast worden de teams flexibeler en goedkoper. Ook op het gebied van de op- en afstap procedures zou er geleerd kunnen worden van de PSC's. Deze maken in veel gevallen gebruik van *floating armouries*, drijvende wapendepots op open zee, waardoor de bureaucratische rompslomp met omliggende landen helemaal kan worden vermeden. Deze manier van werken zou ook extra uitwegen kunnen bieden wanneer de gewenste bestemming van een schip plotseling zou veranderen. Een bijkomende moeilijkheid is wel dat *floating armouries* eigendom zijn van PSC's. Een concessie die tegenstanders van particuliere beveiliging dan zouden moeten maken is dat in bijzondere gevallen, waarbij het beveiligde schip een onverwachtse koersverandering moet maken, de wapens tijdelijk zouden kunnen worden ondergebracht bij een drijvend depot. Bij Defensie zelf heeft men al eerder de hoop uitgesproken om gebruik te mogen maken van *floating armouries*. Het is een manier om de koopman tevreden te stellen met een flexibeler inzet, terwijl de dominee de minimale waarborg heeft dat de beveiligers op schepen onder koninkrijksvlag Nederlandse militairen zijn.

Conclusie

Op dit moment lijkt er in de Tweede Kamer geen meerderheid te zijn voor het plan om particuliere beveiliging te legaliseren. Tegelijkertijd lijdt de Nederlandse economie schade vanwege het feit dat de meeste andere landen de inzet van de flexibeler PSC's wel toestaan. De tegenstanders van het uitbesteden van het geweldsmonopolie moeten daarom bereid zijn om mee te werken aan een andere oplossing. Dat particuliere beveiliging niet nodig is omdat de dreiging van piraterij rond Somalië sterk is afgenomen,

is namelijk geen goed argument. Door de broze situatie op het Somalische vasteland is het waarschijnlijk dat de piraten weer actief worden zodra de beveiliging verslapt. Het morele argument om geweldsgebruik in handen van de overheid te houden, valt historisch gezien beter te begrijpen. Men moet dan echter wel bereid zijn om naar verdere flexibilisering te kijken die binnen de grenzen van de krijgsmacht mogelijk is.

Aan de andere kant moeten de reders meer vertrouwen tonen in de flexibiliteit van Defensie. Reders die geen aanvragen doen, lijken zich niet bewust van de ontwikkeling die de VPD-werkwijze in de afgelopen jaren heeft ondergaan. Er kunnen nog meer stappen in deze richting gezet worden. Met name in de omvang van de teams zit nog een groot verschil tussen de VPD's en PSC's. Ook de optie om in sommige gevallen gebruik te maken van *floating armouries* moet door de overheid (opnieuw) onderzocht worden. Tot nu toe heeft men vooral geprobeerd om de tegenstanders van legalisering over de streep te trekken door particuliere inzet streng te reguleren. Het is niet aan nemelijk dat een nieuwe poging in die richting de huidige patstelling wel kan doorbreken. Door de militaire inzet meer te modelleren naar de werkwijze van PSC's kan het verschil van mening tussen de koopman en de dominee toch overbrugd worden.

Martin Hoekstra is research masterstudent Mari-tieme Geschiedenis aan de Universiteit Leiden. Hij schreef zijn bachelorscriptie over de uitbesteding van geweld op zee aan particulieren door de eeuwen heen en heeft zich tijdens een stage bij het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) verdiept in de beveiligingsproblematiek met betrekking tot Somalische piraterij.

Noten

- 1 Algemeen Dagblad, 15 januari 2015.
- 2 In het Marineblad werd eerder over de historische achtergronden van particulier geweld gepubliceerd: Victor Enthoven, 'Veiligheid op zee en privébewakers: een voor de hand liggend *partnership* of onverenigbaar?', *Marineblad* 123(3) (2013) 13-16.
- 3 NRC Handelsblad, 6 april 2013.
- 4 NOS, 'Nederlands schip gekaapt bij Somalië', 7 mei 2009.
- 5 Kamerstuk 29521, nr. 103 en 105, 13 mei 2009.
- 6 Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV), adviesnummer 72, 'Piraterijbestrijding op zee. Een herijking van publieke en private verantwoordelijkheden', december 2010, 12-14.
- 7 F. Pieterse, 'Vessel Protection Detachment 2011-1', *Qua Patet Orbis* 2011(1) (2011) 61-64.
- 8 Adviescommissie gewapende particuliere beveiliging tegen piraterij, 'Geweldsmonopolie en piraterij', 1 september 2011, 37-38.
- 9 Bibi van Ginkel, Frans-Paul van der Putten en Willem Molenaar, 'State or private protection against maritime piracy', Rapport Instituut Clingendael, februari 2013, 9-11.
- 10 Kamerstuk 32706, nr. 64, Motie van het lid Günel-Gezer over geen gewapende particuliere beveiligers op koopvaardij schepen, 10 april 2014.
- 11 NVKK-voorzitter H.A. L'Honoré Naber gaf eerder in het Marineblad aan een voorkeur te hebben voor geweldsloze oplossingen: H.A. L'Honoré Naber, 'Zijn privébewakers de juiste oplossing tegen zeero-verij?', *Marineblad* 122(8) (2012), 21-24.
- 12 Brief van minister van Defensie Hennis-Plasschaert aan de Tweede Kamer, 6 februari 2015.
- 13 Aldus luitenant-kolonel Martin van de Ven, die tot vorig jaar vanuit de Directie Operaties (DOPS) verantwoordelijk was voor de VPD-inzet.

REACTIES

Het artikel 'Naar een revolutionair investeringsmodel voor Defensie!' van drs. A. Kraaijeveld in het februarinummer van dit blad geeft een goed zicht op het belang van de maatschappij en de industrie bij een stevige financieringsstructuur voor Defensie. Een goede defensie met een stabiele financieringsbasis én een stevig in de economie verankerde defensiesector is om meerdere in het artikel genoemde redenen van groot belang.

Het idee om een fonds op te richten van waaruit alle kapitaalinvesteringen voor Defensie worden gefinancierd is beslist aantrekkelijk. Deelname van private investeerders kan de druk op de defensiebegroting verminderen. Zo'n fonds is ook een logische verbijzondering van de innovatie in financiering waarvoor ik in mijn artikel in het september 2014 nummer van dit blad heb gepleit.

Met mijn team onderzoek ik al enige tijd de bestuurlijke, financiële en juridische voorwaarden waaronder zo'n fonds zou kunnen opereren. Hoofddoel daarbij is dat het fonds zo wordt opgezet dat het de kosten van materieelontwikkeling, verwerving en beheer voor de overheid vermindert. Uiteraard moet het ook aantrekkelijk zijn voor investeerders en voor bedrijven die van het fonds gebruik maken. Daarvoor lijkt serieuze aandacht voor gebruik van ontwikkelde technologieën

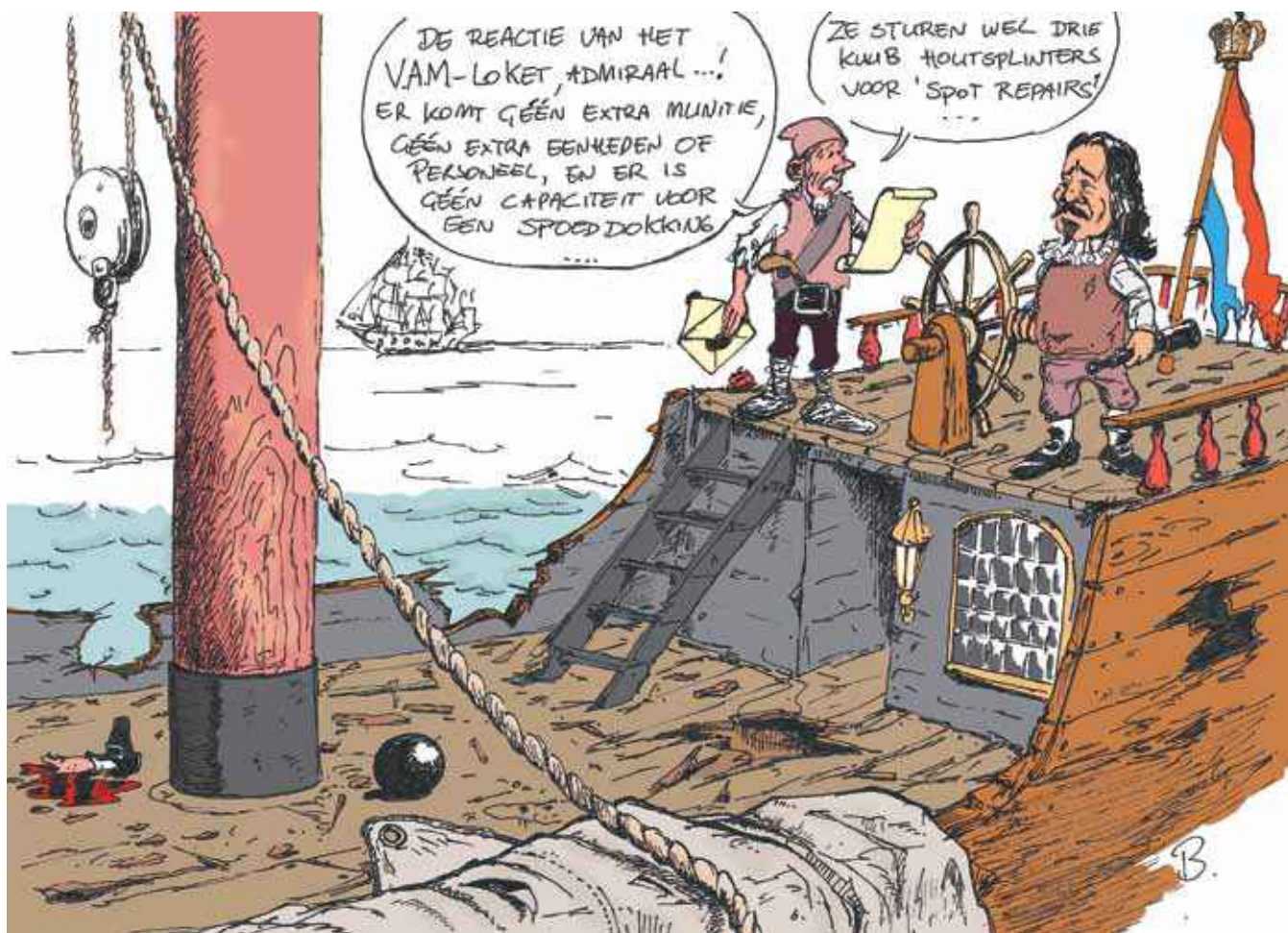
in andere sectoren van de economie een belangrijke voorwaarde. Wij noemen dit 'develop to market'.

De door drs. Kraaijeveld beschreven structuur van het fonds, waarbij private investeerders een vast rendement krijgen, is vanuit investeerdersoptiek een aantrekkelijke zekerheid. In het artikel wordt echter niet aangegeven wie het risico op de investeringen draagt. Het is daarom onzeker of de voorgestelde opzet acceptabel is voor het ministerie van Financiën. Ook de rol van de DMO als beheerder van het fonds lijkt ons vanuit *governance criteria* niet voor de hand te liggen. Dat laat onverlet dat het idee van een investeringsfonds zeker toepasbaar kan zijn bij de Rijksoverheid. Zo heeft het ministerie van Buitenlandse Zaken investeringsfondsen ingesteld op het beleidsterrein van internationale samenwerking.

Het voorgestelde belastingvoordeel is een interessante gedachte. In diverse landen zijn defensie-investeringen vrijgesteld van BTW en het Europese Defensie Agentschap werkt daar ook aan. BTW-vrijstelling in Nederland zou daarvan een logische voortzetting zijn.

KTZ b.d. J. Wind

CARTOON

Mariniersmissie in Haïti twintig jaar geleden

*Mariniers op patrouille
tijdens UNMIH. (NIMH)*

In januari 2015 was het precies twintig jaar geleden dat het besluit viel een zelfstandige compagnie van het Korps Mariniers naar Haïti uit te zenden. Deze Nederlandse bijdrage aan UNMIH (United Nations Mission in Haïti) had als primaire taak de verkiezingen te begeleiden.¹ Maar de mariniers ontpopten zich ook als hulpverleners voor de bevolking. In dit artikel een terugblik op de missie.

Chaos in Haïti

Hoe raakten de mariniers verzeild in Haïti? Het land kende een lange geschiedenis van corrupte regeringen en gewelddadige machtsovernames. Het dictatoriale regime van François 'Papa Doc' Duvalier vanaf de jaren vijftig, en daarna dat van zijn zoon 'Baby Doc' Duvalier, hadden het land tot aan de rand van de afgrond gebracht. Na het vertrek van 'Baby Doc' in 1986 belandde Haïti in een moeizaam en onzeker democratiseringsproces.² Uitkomst hiervan was de verkiezing van de linksgeoriënteerde priester Jean-Bertrand Aristide als president in 1990. Aristide werd breed gedragen door de onderklasse en werd – na enige aarzeling – ook door de internationale gemeenschap gezien als de hoop voor het land. Zijn radicale regeerprogramma bracht hem echter in conflict met traditionele machtsfactoren binnen de samenleving, zoals de Haïtiaanse krijgsmacht. Een bezetting van het radiostation door het leger op 30 september 1991 ontnam Aristide zijn communicatiemiddel met de bevolking. Groepjes

soldaten gingen schietend de armenwijken in.³ Andere militairen trokken naar het presidentieel paleis, namen de hoofdbewoner gevangen en zette Aristide vervolgens op het vliegtuig naar Venezuela. Deze militaire coupe leidde tot bloedige afrekeningen met hen die loyaal waren aan Aristide. De prille democratie in Haïti was met het vertrek van Aristide in de knop gebroken.

De Verenigde Naties en de Verenigde Staten deden verschillende bemiddelingspogingen om de democratische rechtsorde te herstellen. De VN-waarnemingsmissie MI-CIVILH constateerde in de tussentijd ernstige mensenrechtenschendingen waaronder executies, verdwijningen van personen, martelingen en verkrachtingen. Daders zaten in de hoek van het leger, de politie of gewapende bendes (*attachés*). Tot de slachtoffers behoorden veel aanhangers van Aristide.⁴ In juni 1993 legden de VN-veiligheidsraad Haïti een handelsembargo op. Deze maatregelen werden opgeschort toen vaart werd gemaakt in het diplomatieke

overleg met Haïti. Dit overleg leidde tot het Akkoord van Governors Island op 3 juli 1993. Aristide kon in theorie terugkeren maar het militaire bewind bleek bij nader inzien toch niet zo bereidwillig. Politieke moorden, op bijvoorbeeld op de minister van justitie, gingen gewoon door.

VN-missie

In september 1993 riep de Veiligheidsraad een tweede VN-missie in het leven om de democratische hervorming te ondersteunen. De rust kwam allerm minst terug en de VN legde Haïti nieuwe sancties op.

Om de impasse te doorbreken kwam de Secretaris-Generaal van de VN met het plan om de missie UNMIH te reactiveren; deze missie had sinds 1993 een papieren bestaan geleid. Op 11 oktober 1993 had de *USS Harlan County* UNMIH-militairen aan land willen zetten maar werd hierin belet doordat benedeleden het schip schietend vanaf de wal met kogels begroetten. Hierop maakte het Amerikaanse schip rechtsomkeert. Het was duidelijk dat er een grotere militaire strijdmacht nodig was om iets te kunnen forceren in de Haïtiaanse patstelling.⁵

Onder Amerikaanse dreiging van een invasie bleezen de machthebbers van Haïti de aftocht: vlak voor een invasie had oud-president Jimmy Carter in de nacht van 18 op 19 september Haïti zo ver weten te krijgen dat de leidende machthebbers met vervroegd pensioen zouden gaan.⁶ Op 20 september gingen Amerikaanse mariniers aan land. Operatie *Restore Democracy* kreeg door de machtsafstand een vredelievender karakter met de bijbehorende

‘De overkoepelende VN-organisatie liet op meerdere fronten te wensen over, vonden de mariniers’

naamverandering in *Uphold Democracy*. Op 15 oktober 1994 keerde Aristide terug. Hij werd ontvangen in een land waar de economie door hyperinflatie vrijwel tot stilstand was gekomen, waar mensen plunderend rondtrokken, driekwart van de bevolking werkloos was, waar geen geld meer was voor het salaris van ambtenaren en leerkrachten, waterpompen het niet meer deden en de helft van de kinderen ondervoed raakte.⁷ Kortom, Haïti was een land diep in verval. Hulp van buitenlandse militairen kon Aristide wel gebruiken.

Het Korps Mariniers in Haïti

Amerika hoopte dat Nederland twee of vier compagnieën mariniers zou sturen.⁸ Het Amerikaanse verzoek viel echter samen met het moment waarop Nederland ook al ongeveer drieduizend militairen uitzond naar voormalige Joegoslavië: de grens wat Nederland aan expeditionaire middelen kon leveren raakte in zicht.⁹ Het kabinet stemde op 27 januari 1995 in met de deelname van een logistiek zelfstandige marinierscompagnie (150 personen) aan de tweede fase van UNMIH, welke volgens VN-resolutie 940 een vredesbewakende functie zou krijgen.¹⁰ Daar kon het kabinet wel mee instemmen. De totale multinationale VN-macht telde in totaal zo’n 6.000 militairen en 900 politieagenten.

Het Nederlandse kamp ‘Bon Koté’ van de mariniers op Haïti. (NIMH)

Aanvankelijk had VS de leiding over de missie. Vanaf maart 1995 nam de VN die taak over. In de eerdere fase van de missie (de niet-gevechtsfase van de Multinational Force) had het kabinet in 1994 al ingestemd met deelname van een fregat, een maritiem patrouillevliegtuig en met het sturen van 15 marechaussees.¹¹ De VS hechtte aan Europese deelname om te onderstrepen dat het hier niet om een eenzijdige Amerikaanse actie ging.¹²

De UNMIH-staf gaf de marinierscompagnie een eigen gebiedsdeel. Sector III (zuid) met als hoofdstad de havenstad Jacmel, gold als een van de meer dichtbevolkte gebieden. Het district Jacmel telde 130.000 inwoners.¹³ Een verkenningsmissie van vijf mariniers tussen 28 januari en 5 februari, trof onder andere een ziekenhuis aan in erbarmelijke staat: elementaire voorzieningen ontbraken en er was een tekort aan personeel. Port-au-Prince lag op honderd kilometer afstand en was met Jacmel verbonden via een drie uur durende autorit.

Besloten werd om het Nederlandse kamp, met de Creoolse naam Bon Koté (juiste weg) vlakbij Jacmel op te slaan. Op 15 maart was de marinierscompagnie volledig ontplooid in het inzetgebied.¹⁴ De verhouding tussen het te controleren gebied en de omvang van het detachement, baarde de compagniescommandant majoor H.J. van der Maas enige zorgen. Hij was niet alleen commandant van de compagnie, maar ook sectorcommandant van Zuidoost en diende vanuit die functie ook met velen contacten te onderhouden.¹⁵ Door een gebrek aan inlichtingen ontbrak het de staf bovendien aan een goede beeldopbouw van het gebied. De VN schoot hierbij tekort.¹⁶ Half april arriveerde ook een Surinaams detachement van in totaal dertig man waarmee de mariniers zouden samenwerken. Het was de eerste keer dat Suriname deelnam aan een VN-missie. Bepaald soepel verliep deze vuurdoop niet. Met hun militaire vaardigheden was niet zoveel mis, maar het moreel zakte snel toen allerlei organisatorische problemen zich voordeden, zoals uitbetaling van de Surinaamse militairen vanuit Paramaribo en de mogelijk-

heid contacten met het thuisfront aan te knopen. Hierdoor zakte het moreel, wat negatieve gevolgen had voor de discipline, taakuitvoering en plichtsbetrachting binnen de groep van Surinaamse militairen. De mariniers wilden niet dat deze kwesties op het Nederlandse detachement zouden uitstralen.¹⁷

Haperende logistiek van de VN

De overkoepelende VN-organisatie liet op meerdere fronten te wensen over, vonden de mariniers. Vooral de logistieke aanvoerlijnen van de VN vormden een flessenhals. VN-konvoeien kwamen vaak niet opdagen, of waren veel te laat. Als er al (vers) voedsel voor de mariniers arriveerde, dan was dit vaak bedorven.¹⁸ Een verzoek van Nederland aan de VN om benodigdheden dan maar lokaal in te kopen, werd echter afgeslagen.¹⁹ Een ander probleem was het feit dat de marine-organisatie er in Nederland niet in slaagde voldoende reserve-onderdelen voor de Landrovers op tijd in Jacmel te krijgen, waardoor veel Landrovers niet langer inzetbaar bleken.²⁰ Zolang als mogelijk probeerden de mariniers dit probleem binnen de VN te verbloemen. "Toen in juli 1995 nog maar zeven

'De mariniers hadden als taak het vertrouwen van de bevolking in de buitenlandse militaire aanwezigheid te herstellen met quick impact-projecten, zoals het bieden van medische hulp'. (NIMH)

'De missie kreeg op de valreep toch nog een amfibisch karakter toen op 30 augustus 1995 drie landingsvaartuigen van het type LCVP Mk II arriveerden met dertien man extra personeel'. (NIMH)

van de twintig Landrovers inzetbaar waren, kon melding aan de Force Commander echter niet uitblijven”, aldus een herinneringsboek over de missie.²¹ Ook de BV-206 rupsvoertuigen waren in de praktijk minder geschikt voor droge weeromstandigheden: de tracks sleten erg snel op de rotsachtige bodem.²² Voor een deel kon dit euvel worden verholpen door de inzet van nieuw materieel. De missie kreeg op de valreep toch nog een amfibisch karakter toen op 30 augustus 1995 drie landingsvaartuigen van het type LCVP Mk II met dertien man extra personeel in Jacmel arriveerden. Hiermee ging een langgekoesterde wens van de mariniers in vervulling: de wegen waren zo

‘De meeste mariniers keken met voldoening terug op de missie; hulpverlening bieden aan de bevolking was tastbaar en dankbaar werk’

slecht, dat landingsvaartuigen eigenlijk vanaf het begin van groot nut waren geweest.²³ Ook konden de mariniers zich eindelijk beroepen op hun onderscheidende, amfibische vermogen. Pas detachement Haïti II, dat in september formeel de taken overnam, had volledig profijt van de landingsvaartuigen.²⁴

Geringe dreiging

De krijgsmacht van Haïti telde voor de terugkeer van Aristide 7.000 man. Onder Aristide werd besloten om het gehate leger af te bouwen naar 1.500 militairen. Daarmee was een nieuw probleem ontstaan: de militairen verlieten met medenemen van wapens de kazernes. Zonder verder enig uitzicht op inkomsten trokken ze plunderend rond. Gewelddsmisdrijven, diefstallen, berovingen en verkrachtingen behoorden tot de orde van de dag. Deze dreiging was echter vooral een gevaar voor de bevolking, niet zozeer voor de Nederlandse militairen. Die waren relatief veilig: (verkeers-)ongevallen en onverwachte ontmoeting met criminelen tijdens patrouilles vormden de grootste risico's.²⁵ Haïtianen namen veelvuldig het recht in eigen handen: per dag werden er zo'n 7 á 8 moorden plus 9 lynchpartijen gepleegd in Haïti.²⁶

Tot de komst van de Nederlandse en Surinaamse militairen, was de veiligheid van Jacmel gewaarborgd door een handvol Amerikaanse Special Forces, die zich echter onder de bevolking niet al te geliefd hadden gemaakt.²⁷ Aan de mariniers de taak om het vertrouwen in de buitenlandse militaire aanwezigheid te herstellen met *quick impact-projects* zoals het repareren van wegen, herstel van de waterleiding en met het bieden van medische hulp. Aan het einde van de missie hadden de mariniers voor ruim 500.000 gulden aan projecten gerealiseerd.²⁸ Dit geld was overigens afkomstig van het ministerie van Ontwikkelingssamenwerking.²⁹ De commandant van de mariniers kreeg hierbij ruime bevoegdheid: het ministerie van Ontwikkelingssamenwerking had alleen een adviserende rol.³⁰ De bevolking was blij met deze projecten, wat leidde tot een positief ontvangst van de mariniers door de bevolking van Jacmel en omgeving.³¹ Later stuurde het ministerie van Ontwikkelingssamenwerking een medewerker naar Haïti

om de mariniers te ondersteunen. Zo gezien werden in Haïti de eerste voorzichtige stappen gezet voor een geïntegreerde benadering, waarbij diplomaten, militairen en experts op het gebied van ontwikkelingshulp samenwerken in het creëren van stabiliteit.

Tweede detachement

Het tweede detachement mariniers dat in september 1995 arriveerde, hield zich vooral bezig met het faciliteren van de tweede verkiezingsronde op 17 september 1995, en later met de verkiezingsrace voor het presidentschap, die op 28 oktober begon.³² De commandant van de mariniersmissie, majoor der mariniers H.J. Bosch, kreeg opdracht toezicht te houden op deze verkiezingen. Die taak vulde hij in door (meerdaagse) patrouilles in te zetten om te peilen hoe de kiezersregistratie in het district verliep.³³ René Préval, de voorkeur kandidaat van Aristide (die zelf om grondwettelijke redenen niet mocht meedoen) won de verkiezingen en werd daarmee de tweede democratisch gekozen president van Haïti.

Ook voor het tweede contingent had het bieden van ontwikkelingshulp prioriteit. Nederland investeerde in de bouw van een brug en hield zich bezig met het schoonmaken van afwateringskanalen en waterleidingen, reparatie van de straten en verlichting, de renovatie van ziekenhuizen en met projecten die de strijd aangingen met ontbossing en bodemerrosie.³⁴ Samen met Marechaussee en SOF-eenheden verzorgden mariniers opleidingen voor de lokale politie.³⁵ Daarnaast onderschepten mariniers partijen cocaïne.³⁶

De meeste tijd ging echter uit naar de patrouilles. Daarbij werden stelselmatig dezelfde woongemeenschappen aangedaan, wat het vertrouwen in de bevolking verder vergrootte.³⁷ Een bezoekende verslaggever van de *Nieuwe Revue* merkte op dat de mariniers daarbij geen kogelwerend vest of helm droegen.³⁸ Het was opvallend hoe sommige onlusten door Haïti golfden, terwijl het in de 'Nederlandse' sector relatief rustig bleef. Sommige van die onlusten waren een resultaat van het optreden van Aristide. Zijn demagogische toespraken gooiden steeds vaker olie op het vuur van zijn tegenstanders. Steeds meer begon duidelijk te worden dat zijn verzoeningspolitiek verzandde.³⁹

Vliegtuigcrash

Het meest opmerkelijke incident dat het tweede detachement meemaakte, was de ondersteuning van mariniers bij de berging van lichamen bij een vliegcrash. In de nacht van donderdag 7 op vrijdag 8 december 1995 kwam bij de compagniesstaf in Jacmel de melding binnen dat een tweemotorige Beechcraft met aan boord twintig personen was vermist. Alles wees erop dat het vliegtuig was neergestort in de sector van de Nederlandse mariniers. Veel details waren er niet.⁴⁰ Bij het aanbreken van de dag vertrok een eerste groep van vijf mariniers naar de crashsite nabij Belle Anse om de berging van de slachtoffers voor te bereiden en sporen te markeren. Het was nog zo donker dat de mariniers aanvankelijk niet doorhadden dat ze op menselijke overschotten stapten. De mariniers nummerden alle lichamen en lichaamsdelen, dekten deze toe,

en verzamelden bewijsmateriaal.⁴¹ Nog eens tien extra mariniers werden ingevlogen om de lichamen te bergen. Een Chinook-helikopter vervoerde de mariniers samen met de stoffelijke overschotten. In de heli was amper plaats voor de mariniers. Volgens een van de betrokken mariniers moest hij zijn voeten plaatsen bovenop de lijkzakken die op de bodem van de Chinook waren neergelegd.⁴² Het bergen van de lichamen was een trieste ervaring die in het geheugen van de betrokken mariniers werd gegrift.

Einde van de missie

Met het verstrijken van het VN-mandaat van de UNMIH-missie op 29 februari 1996, kwam de missie ook voor de mariniers tot een einde. Er werd nog wel gesproken over een verkleinde VN-presentie in Haïti maar Nederland voelde hier niet voor. De focus verschoof van het tropische Haïti naar Bosnië. In februari 1996 keerde de meeste mariniers terug naar Nederland.

Voor het Korps Mariniers was UNMIH de derde vredesmissie van enige omvang waaraan het korps sinds de Val van de Muur aan meedeed. In 1991 was het korps met 400 mariniers in Noord-Irak tijdens *Provide Comfort* neergestreken, waar de mariniers ook een hulpverlenende taak hadden. Na Irak volgde de UNTAC-missie in Cambodja (1992-1993). De daar opgedane ervaringen over werken en leven in de tropen, konden de mariniers nu voortzetten in het klamme Haïti. Toch waren er duidelijke verschillen. 'De situatie in Haïti is in vergelijking met Cambodja rustig te noemen', aldus een informatiebrochure die de mariniers bij vertrek meekregen.⁴³ 'Het mijnnegevaar zoals dat bestond in Cambodja, is in Haïti niet aanwezig.'⁴⁴ Met zo'n lage dreiging ontstond wel de vraag bij een enkele marinier of dit wel een taak was voor een lichte, op amfibisch optreden gespecialiseerde infanterist? Behoorde humanitaire hulpverlening tot de kerntaken van de marinier? 'Eigenlijk vind ik dat dit soort taken niet voor ons zijn weggelegd. Daarvoor is het toch te zeer een pure vredestaak en daarbij komen we niet tot ons recht', verwoordde een korporaal van de mariniers het destijds.⁴⁵ Dit lijkt echter een minderheidsstandpunt onder de mariniers.

De meeste mariniers keken met voldoening terug op de missie; hulpverlening bieden aan de bevolking was tastbaar en dankbaar werk. Bovendien werden er binnen de staf ook operationele argumenten aangevoerd om mariniers te sturen. Ten eerste was de initiële dreiging diffuus: voordat de mariniers ter plekke waren, was niet te zeggen in hoeverre kruitvat Haïti zou ontploffen en het land in geweld zou ontaarden. Als het mis ging, kon de Nederlandse krijgsmacht maar beter een eenheid ter plekke hebben die – als het moest – ook hoog in geweldsspectrum kon optreden. Pas achteraf bleek dat dreiging in de sector rond Jacmel in de praktijk wel mee viel. Ten tweede bleek de jungle- en amfibische expertise van de mariniers goed van pas te komen in het moeilijk begaanbare Haïti. En ten derde hadden de mariniers halverwege de jaren negentig ten opzichte van andere krijgsmachtonderdelen al de nodige praktijkervaring opgedaan met expeditie-naire operaties met een relatief korte voorbereidingstijd, zoals in Noord-Irak en Cambodja.

Alles bij elkaar opgeteld kwamen de mariniers wel dege-lijk tot hun recht in het door chaos getroffen Haïti.

drs. Jaus Müller is werkzaam bij het Nederlands Instituut voor Militaire Historie, NIMH.

Noten

- 1 'UNMIH', in: Marc A. van Alphen, T.W. Brocades Zaalberg, A.P. van Vliet red., *Gedenkwaardige gebeurtenissen uit vijf eeuwen Nederlandse marinegeschiedenis* (Amsterdam 2013) 88.
- 2 Christ Klep en Richard van Gils, *Van Korea tot Kabul. De Nederlandse militaire deelname aan vredesoperaties sinds 1945* (Den Haag 2006) 345.
- 3 D.C.L. Schoonoord, *De Koninklijke Marine en de UNMIH* (Den Haag 1996) 30.
- 4 MvD-SSA, Haïti 29-10-1993-28-05-1997 doos 90 DAB 8/21. 'Haïti: het politieke proces' DAB. 1 februari 1995.
- 5 Schoonoord, *De Koninklijke Marine en de UNMIH*, 36-37.
- 6 Ibidem 65.
- 7 Ibidem 68.
- 8 Handelingen Tweede Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 1994-1995, 23 461 nr. 9, *Brief van de ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, onderwerp UNMIH-II*, 27 januari 1995.
- 9 Schoonoord, *De Koninklijke Marine en de UNMIH*, 50.
- 10 Schoonoord, *De Koninklijke Marine en de UNMIH*, 53.
- 11 Ibidem 59 en: Herman Roozenbeek, Jeoffrey van Woensel en Frank Bethlehem, *Een krachtig instrument. De Koninklijke Marechaussee 1814-2014* (Amsterdam 2014) 204.
- 12 Schoonoord, *De Koninklijke Marine en de UNMIH*, 90.
- 13 Collectie NIMH, Archief VN-Operatie in Haïti (UNMIH), 163, inv. Nr. 56, "Uphold Democracy" verkeningsverslag door LTZarts I.D. Tendeloo, KAPTMANRNS H. Modiamont, J.R. Mac Mootry, P.P. Engle tussen 28 januari en 5 februari 1995.
- 14 Schoonoord, *De Koninklijke Marine en de UNMIH* 96.
- 15 Ibidem 105.
- 16 Ibidem 105.
- 17 SSA-MvD, Archief Hoofdkwartier Korps Mariniers, Doos Haïti 11/1118, *BILAGE BEHORENDE BIJ BRIEF MARSTAF/OPS NR. S 344448 D.D. 150895*.
- 18 Schoonoord, *De Koninklijke Marine en de UNMIH*, 115.
- 19 Ibidem 116.
- 20 SSA-MvD, Archief Hoofdkwartier Korps Mariniers, Doos 106 Haïti, *Verslag Werkbezoek HAOPS aan KMDet HAITI II 1-4 Nov 1995* (Rotterdam 7 december 1995)
- 21 Schoonoord, *De Koninklijke Marine en de UNMIH*, 117.
- 22 Ibidem 164.
- 23 Ibidem 135.
- 24 A. P. van Vliet (red.), *Kroniek der Zeemacht*, 88.
- 25 Collectie NIMH, Archief VN-Operatie in Haïti (UNMIH), 163, inv. 67. BDZ, *Evaluatie UNMIH II*. 7 mei 1996, 5.
- 26 Schoonoord, *De Koninklijke Marine en de UNMIH*, 103-104.
- 27 Schoonoord, *De Koninklijke Marine en de UNMIH* 101.
- 28 Collectie NIMH, Archief VN-Operatie in Haïti (UNMIH), 163, inv. Nr. 67. BDZ, *Evaluatie UNMIH II*. 7 mei 1996, 6.
- 29 Collectie NIMH, Archief VN-Operatie in Haïti (UNMIH), 163, inv. Nr. 36. *Evaluatie deployment detachement Haïti 1*.
- 30 Schoonoord, *De Koninklijke Marine en de UNMIH* 102.
- 31 Ibidem 105.
- 32 Schoonoord, *De Koninklijke Marine en de UNMIH* 138.
- 33 Collectie NIMH, Archief VN-Operatie in Haïti (UNMIH), 163, Inv. Nr. 51, *Recapitulatiestaat Humanitaire Projecten*.
- 34 Schoonoord, *De Koninklijke Marine en de UNMIH* 143.
- 35 Ibidem 147.
- 36 Ibidem 152.
- 37 MvD-SSA, Archief Hoofdkwartier Mariniers, Doos 12/1119, Majoor der mariniers H.J. Bosch, *Evaluatieverslag Detachement Haïti-II*.
- 38 Jurrien Dekker, 'Stamppot op Haïti' in: *Nieuwe Revue* 1996-2.
- 39 Schoonoord, *De Koninklijke Marine en de UNMIH* 153-154.
- 40 Ibidem 155.
- 41 MvD-SSA, Archief Hoofdkwartier Mariniers, Doos 12/1119, Majoor der mariniers H.J. Bosch, *Evaluatieverslag Detachement Haïti-II*.
- 42 Eigen werkarchief NIMH, Erwin Fintelman (in 1995 destijds Marinier 1), *VERSLAG HAITI 1995, vliegtuigramp*.
- 43 SSA-MvD, Archief DKKM, Div. documenten Haïti doos 13 / 1120. 'Inzet KM-detachement Haïti. Informatie bulletin KM-detachement Haïti 1 Operatie "Uphold Democracy" UNMIH-II.' Februari 1995.
- 44 Ibidem.
- 45 Fred Lardenoye, "'Vredesmissies zijn altijd nuttig'", *Oplinie maart* 1996.

In deze rubriek komen leden aan het woord die zijn uitgezonden of in het buitenland zijn geplaatst. Deze keer is dat KLTZ Theo Klootwijk. Hij is sinds juli 2014 geplaatst bij de Franse eskader staf (French Maritime Force; FR MARFOR).

Over Theo Klootwijk

Voorafgaand aan zijn huidige plaatsing deed hij de hogere defensievorming in Parijs, voer hij op verschillende fregatten inclusief een Duits fregat, was hij geplaatst bij staven in onder meer Engeland, Den Haag en Kaboel, en was hij commandant van enkele mijnenjagers.

Om welke plaatsing gaat het?

‘De plaatsing betreft een uitwisseling tussen FR MARFOR en NLMARFOR. Maar je kunt het ook zien als een NAVO-functie. Het hoofdkwartier van FR MARFOR is namelijk één van de *NATO High Readiness Headquarters* en draagt eens in de vijf jaar de verantwoordelijkheid van *Maritime Component Commander* in de *NATO Response Force*. Van de 122 functies zijn er 16 functies in te vullen door NAVO-landen en Nederland heeft ervoor gekozen de functie te vullen waar ik nu op zit. Ik werk als *Amphibious Operations Officer* in een amfibische cel van in totaal 12 man. Hoewel het feitelijk geen liaison functie is, wordt er vanzelfsprekend ook van mij verwacht dat ik de banden tussen FR MARFOR en NL MARFOR onderhoud.’

Waarom deze plaatsing?

‘Mijn plaatsingsofficier kwam bij mij op de klep of ik mijn hogere defensievorming (HDV) niet in Parijs wilde doen. Dat was voor mij onverwacht. Ik had zelf nooit aan Frankrijk gedacht. Toen hij me duidelijk maakte dat ik het vooral moest zien als voorbereiding op een operationele plaatsing van drie jaar in Toulon had hij mijn aandacht. De Franse marine is flink groter dan de Nederlandse en ook erg actief. De doorslag gaf echter de positieve reactie van mijn vrouw die er een prachtig avontuur voor het gezin in zag. We zijn, als gezin, in juli 2013 naar Parijs verhuisd en in juli 2014 zijn we voor drie jaar afgezakt naar Toulon.’

Hoe is het voorbereidingstraject verlopen?

‘Het voorbereidingstraject bestond in eerste instantie uit het leren van de taal. Ik had wel twee jaar Frans gehad op de middelbare school, maar dat was 25 jaar geleden. Om zoveel mogelijk aan kruisbestuiving te kunnen doen met je Franse collega's en niet te verdrinken in de vele lange hoorcolleges, groepsoopdrachten en uitdagende schriftelijke toetsen, moet je echt goed Frans leren. Ik kreeg daarom 80 uur individueel taalonderwijs in Amsterdam, en 4,5 maand taal en inburgering aan de *Ecole de Guerre* in Parijs.

De Franse HDV was ook een nuttige voorbereiding vanwege de opgedane kennis van de Franse militaire organisatie en het opgebouwde netwerk. De promotie bestond uit 300 stagiaires van wie ongeveer 100 uit in totaal 70 verschillende landen. In mijn huidige baan heb ik dagelijks plezier van dit netwerk.’

Theo Klootwijk. (foto collectie auteur)

Wat zijn de werkzaamheden?

'Het hoofdkwartier werkt aan de voorbereiding en uitvoering van oefeningen en operaties. In mijn geval dus amfibische oefeningen en operaties. Ik viel wat dat betreft met mijn neus in de boter, want in oktober 2014 was er een grote amfibische oefening Catamaran waaraan de Franse carrier, drie amfibische eenheden, 1.000 troepen, 13 helikopters, vier fregatten, een onderzeeboot, en patrouillevliegtuigen deelnamen. Deze was bovendien naadloos verweven met een grootschalige landmacht-oefening en een luchtmacht-oefening. Tijdens Catamaran draaide ik mee in de staf van de *Commander Amphibious Task Group*. Ik was verantwoordelijk voor de afstemming van de operaties van telkens de komende drie dagen.

'Wat deze plaatsing operationeel gezien bijzonder maakt is dat de Franse marine in vergelijking tot de onze best groot is en bovendien erg actief'

De uitdaging van deze functie is om alle aspecten van amfibische oorlogsvoering, zoals de inzet van *special forces*, de verdediging van de amfibische eenheden, offensieve helikopter operaties, vuur- en luchtsteun, goed met de verschillende specialisten af te stemmen. Dat gebeurt in verschillende coördinatiebijeenkomsten en briefings. Deze bijeenkomsten vinden plaats in een vast 24-uurs ritme, het Battle Rhythm, waarvan de eerste om 08:30 uur begint en de laatste om 20:00 uur. Daarna is het tijd voor het schrijven van specifieke orders voor de komende dagen.'

Wat maakt deze plaatsing bijzonder?

'Wat deze plaatsing operationeel gezien bijzonder maakt is dat de Franse marine in vergelijking tot de onze best groot is en bovendien erg actief. Ze zijn echt gericht op inzet, en hebben daarvoor ook de middelen en een grote politieke bereidheid. Wij hebben als Nederlandse marine geen traditie om operationeel op te trekken met de Fran-

sen. Ik denk dat we er goed aan zouden doen om dat te veranderen en het is daarom een uitdaging om te helpen het wederzijdse begrip te vergroten.

Wat deze plaatsing qua privéleven bijzonder maakt is dat je je als gezin volledig onderdompelt in een andere cultuur. Onze jongens veranderen van jutters in Europeanen. Ze zijn nu veertien en zestien en spreken, lezen en schrijven vloeiend Engels en Frans. En ze leren een andere cultuur op waarde te schatten.'

Wat levert het op?

'Qua operationele inzet levert deze plaatsing een beter begrip op van de mogelijkheden en de beperkingen van de Franse marine. Maar dat betekent concreet niets als dit niet resulteert in samen oefenen of gezamenlijke missies. Qua bedrijfsvoering zal ik bij terugkeer in Nederland mijn opgedane kennis van "hoe het ook anders kan" misschien in kunnen voegen in "hoe we het in Nederland altijd gedaan hebben".

Op privégebied levert deze plaatsing een waardevolle herinnering op aan ons avontuur als gezin, en natuurlijk de kennis van de taal en de cultuur. Ik denk dat mijn jongens hun vakantiebaantjes straks wel uit weten te kiezen.'

Brengt deze plaatsing nog extra/bijzondere uitdagingen met zich mee?

'De bijzondere uitdaging die ik ervaar is misschien niet uniek aan deze functie maar van toepassing op alle internationale functies. Net zoals die uitdaging ook zal gelden voor buitenlanders die in Nederland werken. Hoe goed je je best ook doet, hoe beschikbaar je jezelf ook opstelt, hoe goed je de taal ook spreekt, een Fransman zal altijd gemakkelijker samenwerken met een landgenoot dan met jou. De Franse kar wordt getrokken door Fransen, en als je in Nederland gewend was mee te sjoeren in plaats van mee te lopen, dan is het soms lastig om een iets kleinere rol aan te nemen. Je moet dus je vinger op blijven steken, zeker in het begin, en je ambities niet op de korte termijn formuleren.'

Theo Klootwijk tijdens de amfibische oefening Catamaran, oktober 2014. (foto Cindy Luu)

column

Never let a good crisis go to waste', zou Winston Churchill gezegd hebben. Op 7 januari van dit jaar vond de aanslag tegen Charlie Hebdo plaats; op 27 februari stuurde de Nederlandse regering het plan om de veiligheidsketen te versterken naar de Tweede Kamer. Extra geld voor nationale veiligheid, oplopend tot structureel € 129 miljoen per jaar in 2020. De politieke tactiek was vernuftig: de regering stelde zich terughoudend op waardoor de oppositiepartijen de grootste pleitbezorgers werden voor meer investeren in veiligheid. Intussen waren achter de schermen allang de ambtelijke verlanglijstjes afgestemd zodat elk ministerie in de eventuele buit kon delen. Bij Defensie kregen de MIVD, KMAR en DSI meer geld. De achterliggende argumentatie was dat de terreurdreiging voorlopig aanhoudt en dat we langer in het op één na hoogste dreigingsniveau zullen verkeren. Een dreigingsniveau dat overigens al vanaf maart 2013 van kracht is.

'Is de crisis in Oekraïne dan niet goed benut om Defensie weer op de been te krijgen?'

De AIVD ontvangt het grootste gedeelte van het extra geld, tot € 40 miljoen per jaar in 2020. Hiermee is de bezuiniging van 2012, waarbij de dienst met een derde van zijn budget werd gekort, volledig van de baan. Binnen twee jaar is onder druk van de Kamer, stapsgewijs, de enorme bezuiniging omgebogen naar een kleine groei. Op hoofdlijnen is de nevenschade waarschijnlijk beperkt gebleven tot twee jaar bestuurlijke chaos en een exodus van talent. De oorspronkelijke bezuiniging was onverstandig en ondoordacht, maar nu deze is teruggedraaid is het de vraag of de AIVD verder doorgroeit. De dienst is tenslotte verdrievoudigd sinds 9/11. Die crisis heeft destijds de AIVD ook geen windeieren gelegd.

Defensie heeft nooit in één keer een derde van zijn budget moeten inleveren, maar is wel gedurende twintig jaar achtereenvolgens miljarden gekort. De laatste monsterbezuiniging betrof 1 miljard per jaar in 2011. Toen ontstond begin 2014 plotseling de crisis op de Krim: Rusland annexeerde een deel van Oekraïne. Diegenen die meenden dat de krijgsmacht zijn bestaansrecht ontleent aan alleen vredesoperaties werden herinnerd aan de eerste hoofdtaak van Defensie, het verdedigen van het eigen en bondgenootschappelijke grondgebied. Verdere bezuinigingen op het departement werden uitgesloten en in twee stappen kreeg Defensie er geld bij, ongeveer € 250 miljoen per jaar. Maar de rest van de bezuiniging staat nog. De tanks, een squadron F16's en twee fregatten zijn ook niet terug. Is de crisis in Oekraïne dan niet goed benut om Defensie weer op de been te krijgen?

Mr. S. (Sergei) Boeke
is voormalig marineofficier
en werkt als onderzoeker
bij het International Centre
for Counter Terrorism
(Universiteit Leiden, Campus
Den Haag)

Er zijn meerdere redenen waarom de bezuiniging op de AIVD sneller is teruggedraaid dan die op Defensie. Binnenlandse veiligheid is dichterbij huis en spreekt meer tot de verbeelding. En het gaat maar over tientallen miljoenen, niet over de miljarden die nodig zijn om Defensie weer richting de minimale NAVO-norm van 2% BNP te krijgen. Toch lijkt het alsof de implicaties van de crisis in Oekraïne maar gedeeltelijk zijn doorgedrongen tot de Nederlandse politiek. Het risico bestaat dat Poetin, bewust of door misrekening, de NAVO op de proef stelt in bijvoorbeeld de Baltische Staten. Deze crisis zou moeilijk te benutten zijn; dan keert de wal gewoon het schip.

Beschrijvingsbrief 2015

Inleiding

Voor u ligt de beschrijvingsbrief 2015. Dit document geeft inzicht in de relatie tussen doelstellingen, plannen, activiteiten, begroting en resultaten van de Koninklijke Vereniging van Marineofficieren (KVMO).

De opzet van deze beschrijvingsbrief is als volgt. In hoofdstuk één is in het statutaire jaarverslag een terugkoppeling op de drie statutaire doelstellingen van de vereniging opgenomen.

Hoofdstuk twee omvat het secretariaal jaarverslag waarin de bestuurlijke samenstelling en toestand van de vereniging worden beschreven. In het derde hoofdstuk zijn de bestuurlijke activiteiten, inclusief die van de afdelingsbesturen, beschreven.

Hoofdstuk vier gaat in op de plannen voor het huidige jaar. Vervolgens gaat hoofdstuk vijf in op de begroting van 2015. In het laatste hoofdstuk zijn de statutaire personele wijzigingen van het hoofdbestuur opgenomen. Het financiële beleid en de financiële verantwoording zijn vanaf medio april 2015 voor leden op te vragen bij het secretariaat.

De beschrijvingsbrief zal worden behandeld bij de afdeling Zuid op 26 maart, voorafgaand aan de borrel met lezing en diner, bij de afdeling Midden tijdens de afdelingsvergadering op 7 april en bij de afdeling Noord tijdens het werkbezoek van het hoofdbestuur op 13 april.

HOOFDSTUK I Statutair Jaarverslag 2014

1.1 De Zeemacht

De KVMO heeft zich onverminderd ingespannen om met gevraagd en ongevraagd advies aan beleidsmakers, politici en andere besluitvormers bij te dragen aan een goede positie voor de zeemacht en, via de GOV|MHB, voor de gehele defensieorganisatie.

De samenwerking met de andere officierenverenigingen is in 2014 voortgezet om namens de gezamenlijke officierenverenigingen (bestaande uit KVMO, GOV|MHB, KVNRO en NOV) een krachtig geluid te laten horen. In 2014 hebben er wederom met de KVEO

verkennde gesprekken plaatsgevonden over verdergaande samenwerking. Dit heeft (nog) niet geleid tot een intensivering van de contacten.

Een succesvol voorbeeld van de samenwerking in 2014 is de berichtgeving rondom de bijzondere positie van de militair. In 2014 heeft de inspanning van de KVMO voor het behoud van het *Joint logistic Support Ship* Karel Doorman veel aandacht van de media getrokken. Uiteindelijk bleef het schip behouden voor Defensie en werd het eind 2014 zelfs, nog voordat het in dienst was gesteld, ingezet in de strijd tegen Ebola.

1.2 De zichtbaarheid

1.2.1 Marineblad

Het Marineblad is in 2014 acht keer verschenen. De redactie van het Marineblad heeft in 2014 geen themanummers uitgebracht, maar uit de terugkerende onderwerpen van hoofdartikelen zijn drie thema's te onderscheiden: de toekomst van Defensie/Koninklijke Marine (zie ook hierna), de financiering van Defensie en internationale defensie-ontwikkelingen.

Eind 2013 was in het Marineblad een oproep geplaatst, waarin schrijvers werd gevraagd een bijdrage te leveren aan de discussie over de toekomst van Defensie, met als titel 'Strategische ontwikkelingen'. Deze oproep heeft in 2014 geleid tot enkele, soms prikkelende artikelen in het Marineblad.

De jongere KVMO-leden hebben in 2014 hun vaste plaats in het blad behouden met de rubrieken '10 keer aan het woord' en 'En mijn scriptie is...'. De redactie benadert hen ook actief voor het schrijven van artikelen, hetgeen heeft geleid tot enkele bijdragen.

De rubrieken voor jonge marineofficieren in het Marineblad.

De lay-out, de mix van achtergrond- en opiniërende artikelen, columns en rubrieken waarin leden centraal staan, worden over het algemeen gewaardeerd door de lezers.

Het Marineblad wordt in de Tweede Kamer en door de media goed gelezen, waarmee het positief bijdraagt aan de discussie rondom een voor haar taak berekende zeemacht.

1.2.2 Website/Sociale media

KVMO-site. In 2014 is het aantal bezoeken aan www.kvmo.nl licht toegenomen. Op maandbasis worden gemiddeld 2.100 bezoekers regelmatig voorzien van informatie. De maanden juli en augustus laten traditiegetrouw lagere bezoekersaantallen zien. Met de website informeert de KVMO haar leden over activiteiten en standpunten en voorziet ze de media van aanvullende, en waar nodig, nuancerende informatie over actuele defensie-ontwikkelingen. De wekelijkse weblog van de voorzitter trekt geregeld niet alleen de aandacht van leden maar ook van vertegenwoordigers van de media en de politiek. De Marineblad-pagina, waaronder ook het archief van het Marineblad valt (www.kvmo.nl/marineblad), was in 2014 de meest bekeken pagina.

Facebook. De KVMO-Facebookpagina wordt vanaf het voorjaar 2014 actief beheerd, hetgeen heeft geleid tot een gestage toename van 'vind-ik-leuks'. Afhankelijk van het bericht worden tussen de

60 en 600 mensen bereikt. Op de KVMO-Facebookpagina wordt aandacht gevestigd op de berichten die op de KVMO-site zijn geplaatst, waarmee ingezet wordt op een 'kruisbestuiving' tussen Facebook en KVMO-site en op vergroting van het bereik.

Twitter. Via zijn Twitter account @Voorzitter_KVMO kan de voorzitter KVMO nieuws snel laten verspreiden en dicht op de actualiteit blijven. Het aantal volgers neemt met ongeveer 200 per jaar toe. Omdat berichten op de KVMO-site dit jaar standaard door hem worden geretweet wordt het bereik, net als dat het geval is bij plaatsing op Facebook, verder vergroot.

LinkedIn. Ook op LinkedIn is de KVMO actief. In de groep 'Officieren der Koninklijke Marine' kan de KVMO actuele zaken aan de orde stellen en van gedachten wisselen met de aangesloten officieren. Dit gebeurt overigens ook op Facebook in de groep 'Jonge Marineofficieren'.

1.2.3 KVMO-leerstoel

Het zwaartepunt van de KVMO-Leerstoel militair-wetenschappelijke studies aan de Universiteit Leiden, die is ingesteld in 2007, ligt op bijdragen aan het onderwijs binnen het Instituut Politieke Wetenschap, zowel in de bachelor- als in de masterfase. Daarbij betreft het vakken die militair-maatschappelijke vraagstukken in den brede behandelen, inhakend op de actualiteit.

Vanaf 2007 wordt de KVMO-leerstoel bekleed door prof. dr Jan van der Meulen. Eind 2014 heeft professor Van der Meulen het bestuur van de KVMO op de hoogte gesteld van zijn besluit om te stoppen als bijzonder hoogleraar, na afloop van het academisch jaar 2014/2015. Het bestuur is in overleg getreden met het Instituut Politieke Wetenschap over zijn opvolging.

Tijdens het academisch jaar 2014/2015 verzorgde Jan van der Meulen een tweetal vakken voor bachelor studenten. In september/oktober betrof dat het Engelstalige keuzevak 'Europe's Armed Forces and Societies', voor studenten uit verschillende studierichtingen, inclusief *exchange-students* uit landen binnen en buiten Europa. In februari/maart loopt de vervolgcursus Legitimiteit van Militaire Missies, speciaal voor studenten politieke wetenschap.

Promoties. Als eerste promotor begeleidde Jan van der Meulen major Mirjam Grandia, OPCO-promovenda bij de FMW. Inmiddels is zij toegelaten tot de verdediging, die plaats zal vinden op 2 april 2015 aan de Universiteit Leiden. De titel van het proefschrift luidt: 'Deadly Embrace? The Decision Paths to Uruzgan and Helmand'.

Jan van der Meulen is tweede promotor bij het promotieonderzoek van FMW-AIO Michelle Schut. Eerste promotor is prof. dr Désirée Verweij. Michelle Schut is toegelaten tot de verdediging die naar verwachting in de eerste helft van juni zal plaatsvinden aan de Radboud Universiteit Nijmegen. De titel van het proefschrift luidt: 'Soldiers as Strangers. Morally and Culturally Critical Situations during Military Missions'.

Als lid van de promotiecommissie opponeerde Jan van der Meulen bij het proefschrift van Coreline Boot, 'Het leger onder vuur. De Koninklijke Landmacht en haar critici, 1945-1989'. De promotie vond plaats op 9 oktober 2014 aan de Universiteit Leiden. Promotores: prof. dr Beatrice de Graaf, prof. dr Jan Hoffenaar, prof. dr Henk te Velde.

Publieke optredens.

- Bijeenkomst van de Atlantische Commissie over 'Draagvlak voor Defensie', op 15 september 2014, Nieuwspoor, Den Haag.
- Conferentie van Verenigingen van Politicologiestudenten over 'Moderne oorlogvoering en Terrorisme', 4 maart 2015, Universiteit van Amsterdam.

1.3 De collectieve belangenbehartiging

Namens de KVMO treedt de Centrale voor Middelbare en Hogere Functionarissen -sector Defensie, in 2014 bestaande uit de GOV|MHB (KVMO, KVNRO, MHB & NOV) en de Onafhankelijke Defensie Bond (ODB), op als onderhandelingspartner met de werkgever Defensie. In het sectorbestuur van de CMHF-sector Defensie en in de Ledenraad van de GOV|MHB, waarin de KVMO is vertegenwoordigd, worden inzet en standpuntbepaling met betrekking tot de verschillende discussies op het vlak van de arbeidsvoorwaarden voorbereid en vastgesteld.

1.3.1. Het Georganiseerd Overleg sector Defensie

Voor het eerst in drie jaar tijd begon 2014 niet met een opgeschort overleg. Een overleg dat in 2014 werd gekenmerkt door een aantal grote onderwerpen op de overlegtafel.

Bij de behandeling van deze onderwerpen bleek (en blijkt nog steeds) dat de investering in de onderlinge verhoudingen in 2013 niet vruchteloos is geweest. Twee belangrijke onderwerpen – de bijzondere positie van de militair en de uitzendbescherming – konden na constructief overleg worden afgedaan. In twee andere grote dossiers – Verklaring van Geen Bezwaar en de reorganisatie Divisie Defensie Gezondheidszorg Organisatie (DGO) in relatie tot het geneeskundig voorzieningenniveau – maakte de onderlinge verhoudingen het mogelijk om, ondanks de complexiteit van deze dossiers en de soms tegenstrijdige belangen, grote stappen te zetten.

Naast de lopende dossiers is eind 2014 een traject van arbeidsvoorwaardenoverleg gestart. In september is een afspiegeling van het ledenbestand van de CMHF-sector Defensie in een denktank bijeen geweest om te komen tot een eigen inzetbrief. In november is er, voor het eerst sinds december 2011, weer gesproken over een nieuw arbeidsvoorwaardenakkoord voor het defensiepersoneel.

Bijzondere positie van de militair. De GOV|MHB heeft gemeend in 2014 nadrukkelijk aandacht te moeten schenken aan de bijzondere positie van de militair. Niet alleen omdat deze positie de basis vormt van vele afwijkende arbeidsvoorwaardelijke regelingen maar ook omdat deze zowel binnen als buiten de defensieorganisatie niet wordt onderkend of (on)bewust over het hoofd wordt gezien. Met als gevolg dat de 'lasten', die de bijzondere positie voor de militair met zich meebrengt, met de jaren toenemen terwijl de 'lusten' afnemen. Het evenwicht raakt zoek.

Om weer de aandacht te vestigen op de bijzondere positie van de militair heeft de GOV|MHB in (oa) in de eerste zeven ProDef-bulletins van 2014 artikelen geplaatst, waarin op basis van de actuele ontwikkelingen specifieke elementen van deze bijzondere positie uitgebreid zijn toegelicht.

In het Georganiseerd Overleg hebben Defensie en de Centrales van Overheidspersoneel de bijzondere positie van de militair beschrijvend vastgelegd. Deze beschrijving is door Defensie vervolgens in december aan de Tweede Kamer aangeboden. Naar

verwachting zal de Vaste Commissie van Defensie van de Tweede Kamer hier begin 2015 over debatteren met de minister van Defensie.

Uitzendbescherming. Vlak na het zomerreces bleek dat Defensie wederom, net als in de tweede helft van 2013, militairen uitzond die nog in hun periode van uitzendbescherming zaten. 'Afspraak is afspraak', zoals Defensie eind 2013 had aangegeven, bleek niet het geval te zijn. Uit navraag bleek dat in dit specifieke geval dat commandanten de voorkeur hadden gegeven aan het meenemen van 'eigen' personeel, ook al bevond deze zich in de periode van uitzendbescherming. Hierop is door Defensie aangegeven dat er intern een betere afstemming dient plaats te vinden, zowel binnen OPCO's als tussen de OPCO's, om dit in de toekomst te voorkomen. Defensie heeft daartoe de CDS er nadrukkelijk op gewezen de uitzendbescherming mee te nemen in het planningsproces van de OPCO's, als het gaat om het ter beschikking stellen van eenheden en/of individueel personeel t.b.v. missies én in voorkomend geval op te treden.

De GOV|MHB heeft in dat kader bij de politiek nadrukkelijk onder de aandacht gebracht dat het feit dat Defensie in sommige gevallen tegen de uitzendbescherming aanloopt het gevolg is van de voortdurende bezuinigingen op Defensie en de parlementariërs op hun verantwoordelijkheden geweest, zowel waar het gaat om het defensiebudget als om het instemmen met missies.

Verklaring van Geen Bezwaar. De GOV|MHB en de CMHF-sector Defensie hebben vastgesteld dat er al lange tijd grote onvrede binnen Defensie bestaat over de Beleidsregel Vertrouwensfuncties, de toepassing daarvan én de door Defensie als vaststaand feit gehanteerde procedure bij het intrekken van de VGB.

Met concrete casussen en in discussies met de top van Defensie, inclusief de minister zelf, parlementariërs, rechtbanken en media hebben de GOV|MHB en de CMHF-sector Defensie aandacht gevraagd voor een toepassing van de beleidsregel, die meer recht doet aan dit specifieke departement.

Dit heeft onder meer geresulteerd in de melding van de minister van Defensie in de Tweede Kamer, dat zij militairen die een buitenlandse relatie hebben van voor 1 november 2013 en waarvan die partner niet kan worden gescreend, op een 'niet-vertrouwensfunctie' zal plaatsen. De enige optie die Defensie tot nu toe toepaste, ontslag na het intrekken van de VGB, is dus in deze gevallen van de baan! De uitvoering hiervan zal overigens wel enige tijd kosten maar het zal zeker rust geven, niet alleen bij betrokkenen maar ook breed in de organisatie.

Daarnaast gaat de minister van Defensie de uitvoering van de beleidsregel op de aspecten 'geweldsantecedenten' en 'buitenlandse relaties' bezien, alsook op het aspect 'oordeel krijgsmachtdeel commandant'.

De verwachting is dat dit onderwerp medio 2015, na de evaluatie, een vervolg zal krijgen.

Reorganisatie Defensie Gezondheidszorg Organisatie. Een van de grote reorganisatietrajecten die zijn ingezet als gevolg van de bezuinigingen op Defensie betreft de volledige omvorming van de gezondheidszorg binnen Defensie. Met het uitkomen van de eerste plannen, in 2013, bleek dat de nieuwe organisatie, zoals Defensie die voor ogen had, niet voldeed aan de afspraken die zijn

gemaakt over het geneeskundig voorzieningenniveau, zoals de Centrales dit voor ogen hadden.

Omdat Defensie en de Centrales ieder een ander beeld hadden bij de gemaakte afspraken is besloten een commissie onderzoek te laten doen. Deze commissie, onder leiding van LGEN b.d. Leijh, kreeg als taak de gemaakte afspraken te inventariseren en te komen met adviezen over de inrichting van de gezondheidszorg binnen Defensie. Na langdurig en intensief onderzoek kwam de Commissie Leijh medio 2014 met 15 aanbevelingen voor aanpassingen van de reorganisatieplannen, om de nieuwe geneeskundige organisatie te laten voldoen aan de gemaakte afspraken. Zowel Defensie als de Centrales konden instemmen met deze aanbevelingen, waarna de reorganisatie van de geneeskundige organisatie binnen Defensie kon worden voortgezet.

Naar verwachting zal het nog tot 1 januari 2016 duren voordat alle reorganisatietrajecten om te komen tot de nieuwe geneeskundige organisatie binnen Defensie geïmplementeerd zijn.

Arbeidsvoorwaardenoverleg. Op 30 september 2014 heeft de CMHF-sector Defensie haar inzetbrief voor het arbeidsvoorwaardenoverleg gepubliceerd. Deze inzetbrief is, zoals gebruikelijk, tot stand gekomen met inbreng van de leden van de verschillende onderliggende verenigingen. Het motto van de inzet van de CMHF-sector Defensie is: 'Tijd voor herstel'.

Op 4 november 2014, iets verlaat als gevolg van de internationale ontwikkelingen – de ramp met de MH17 en de opkomst van IS -, hebben de Centrales van Overheidspersoneel de inzetbrief van de werkgever ontvangen. Deze inzetbrief bood voldoende aanknopingspunten voor de CMHF-sector Defensie om het arbeidsvoorwaardenoverleg te starten. De start van het arbeidsvoorwaardenoverleg - om te komen tot een onderhandelaars- en aansluitend arbeidsvoorwaardenakkoord - was op 6 november.

Vooruitblik. De verwachting is dat in 2015, na vier jaar, weer een arbeidsvoorwaardenakkoord zal kunnen worden gesloten. Daarnaast is de verwachting dat in 2015 besluitvorming over belangrijke wijzigingen van de huidige arbeidsvoorwaarden van (met name) het militaire

defensiepersoneel zal plaatsvinden. Deze besluitvorming zal richtinggevend zijn voor het personeelsbeleid dat in de (nabije) toekomst binnen Defensie zal worden gevoerd.

De CMHF-sector Defensie heeft in dit proces gekozen voor een actieve rol als het gaat om het sturen van de discussie, in tegenstelling tot een afwachterende rol, waarbij uitsluitend commentaar wordt geleverd op de ideeën die Defensie ter tafel brengt.

Voor de CMHF-sector Defensie staat hierbij voorop dat de militair een bijzondere positie kent waar het gaat om de rechten en plichten als werknemer. Deze bijzondere positie moet het uitgangspunt blijven voor de arbeidsvoorwaarden van de militair.

1.3.2 ProDef-Bulletin/ProDef-website/Sociale media

Communicatie over (aanpassingen van) rechtspositionele afspraken die de CMHF-sector Defensie en de andere centrales overeenkomen met Defensie vindt plaats via het ProDef-Bulletin, de ProDef-website en Twitter.

Het ProDef-Bulletin wordt meegestuurd met het Marineblad. In hoeverre het Bulletin wordt gelezen is niet na te gaan. In ieder geval moet wel geconstateerd worden dat de inhoud nagenoeg nooit leidt tot enige reactie vanuit de leden.

Op de ProDef-website wordt de meest actuele informatie geplaatst. Dit betreft zowel informatie uit het Georganiseerd Overleg, als informatie over de overige activiteiten van de GOV|MHB. In 2014 is de ProDef-website 77.240 maal bekeken door 43.197 bezoekers. Hierbij werden per bezoek ruim twee artikelen per sessie gelezen. T.o.v. 2013 is er een lichte teruggang zichtbaar in het aantal sessie (-/- 10.550) en het aantal bezoekers (-/- 1.979). Deze teruggang is nagenoeg geheel te relateren aan de WUL-problematiek, begin 2013. Deze problematiek zorgde toentertijd voor een groot aantal (extra) bezoekers op de ProDef-website, mede door de verwijzing op de website van de Tweede Kamer naar het Dossier: WUL op de ProDef-website.

Daarnaast maakt het Hoofd sectie Georganiseerd Overleg gebruik van een Twitteraccount (@HSGO_GOVMB) om onder meer de belangrijkste nieuwsitems op de ProDef-website onder de aandacht te brengen.

H O O F D S T U K I I

Secretarieel jaarverslag 2014

Inhoud:

- 2.1 Hoofdbestuur
- 2.2 Ledenbestand
- 2.3 Afdelingsbesturen
- 2.4 Werkgroepen
- 2.5 Medezeggenschapscommissies (MC's)

2.1 Hoofdbestuur

2.1.1 De samenstelling van het hoofdbestuur was op 1 januari 2014 als volgt:

KLTZ ing. M.E.M. de Natris	voorzitter
LTKOLMARN J. de Wolf MSc	vicevoorzitter
L TZ 2 OC M.M.H. Heijligers	secretaris
KLTZ (LD) H.M.J. van de Burgt	penningmeester
Vacant ¹	hoofd sectie georganiseerd overleg
KLTZ (TD) ing. F.J.J. Schoonhoff	vertegenwoordiger afdeling Noord
KLTZ ing. W.P. Groeneveld EMSD	vertegenwoordiger afdeling Midden
KLTZ b.d. K.F.J. Henkelman	vertegenwoordiger afdeling Zuid
KLTZ (LD) drs. P.J. van Roon	vertegenwoordiger afdeling Caraïbisch gebied
L TZ 2 OC (TD) B.A. Meere BSc	vertegenwoordiger werkgroep Jongeren
KTZA b.d. P.J.G. van Sprang	vertegenwoordiger werkgroep PA
MAJMARN KMR drs. H. Steensma	vertegenwoordiger werkgroep EA/KMR

2.1.2 Tijdens de 100^e Algemene vergadering d.d. 24 juni 2014 trad statutair af en werd voorgedragen voor herbenoeming:

KLTZ b.d. K.F.J. Henkelman	vertegenwoordiger afdeling Zuid
----------------------------	---------------------------------

2.1.3 Tijdens de 100^e Algemene vergadering d.d. 24 juni 2014 werden benoemd:

KLTZ ing. W.P. Groeneveld EMSD	vertegenwoordiger afdeling Midden
KLTZ (LD) drs. P.J. van Roon	vertegenwoordiger afdeling Caraïbisch gebied
L TZ 2 OC (TD) B.A. Meere BSc	vertegenwoordiger werkgroep Jongeren

2.1.4 Tussentijds afgetreden

LTKOLMARN J. de Wolf MSc	vicevoorzitter
KLTZ (TD) ing. F.J.J. Schoonhoff	vertegenwoordiger afdeling Noord

2.1.5 Tussentijds aangetreden

KLTZ ing. W.P. Groeneveld EMSD	vertegenwoordiger afdeling Midden
KLTZA drs. P.J. van Roon	vertegenwoordiger afdeling Caraïbisch gebied
L TZ 2 OC (TD) B.A. Meere BSc	vertegenwoordiger werkgroep Jongeren

2.1.6 De samenstelling van het hoofdbestuur was per 31 december 2014 als volgt:

KLTZ ing. M.E.M. de Natris	voorzitter
KTZ mr. N.A. Woudstra	vicevoorzitter
L TZ 2 OC M.M.H. Heijligers	secretaris
KLTZ (LD) H.M.J. van de Burgt	penningmeester
Vacant ²	hoofd sectie georganiseerd overleg
LTKOLMARN T.A. van Dishoeck	vertegenwoordiger afdeling Noord
KLTZ ing. W.P. Groeneveld EMSD	vertegenwoordiger afdeling Midden
KLTZ b.d. K.F.J. Henkelman	vertegenwoordiger afdeling Zuid
KLTZA drs. P.J. van Roon	vertegenwoordiger afdeling Caraïbisch gebied
L TZ 2 OC (TD) B.A. Meere BSc	vertegenwoordiger werkgroep Jongeren
KTZA b.d. P.J.G. van Sprang	vertegenwoordiger werkgroep PA
MAJMARN KMR drs. H. Steensma	vertegenwoordiger werkgroep EA/KMR

2.2 Ledenbestand

De KVMO had op 31 december 2014 in totaal 4.158 leden. Er is opnieuw sprake van een daling ten opzichte van vorig jaar. De daling is het gevolg van een verkleining van de Koninklijke Marine, vergrijzing van het ledenbestand, een afname van het aantal elders actieven, een lagere instroom en een moeizame werving van aspirant-officieren. Het verplicht collectief moeten werven met de andere bonden op het KIM en de KMA, wat op andere defensielocaties niet verplicht is, werkt hierin contraproductief. Het hoofdbestuur maakt zich zorgen over de blijvende daling van het ledental. Zonder de aspirant-officieren is er geen toekomst voor de KVMO. Het hoofdbestuur heeft een proef gedaan om aspirant-officieren van extra promotieartikelen te voorzien. Dit heeft geleid tot extra aanmeldingen, maar niet tot lidmaatschap van de hele populatie.

¹ De functie van HSGO wordt vervuld door GOV|MHB-lid MAJ (KL) R.E.W. Pieters.

² Idem

2.3 Afdelingsbesturen

De vier afdelingsbesturen vormen de bestuurlijke basis van de KVMO. Het afdelingsbestuur van de afdeling Noord in is 2014 volledig herzien. De bezetting van de overige afdelingsbesturen was in 2014 net voldoende. Uitbreiding van de besturen met enthousiaste bestuursleden blijft gewenst. Afdelingen hebben een gestandaardiseerd bestuur van 4 tot 6 leden, bestaande uit een voorzitter, een secretaris-penningmeester en 2 tot 4 leden. De bestuursleden behartigen zoveel mogelijk de belangen van vier doelgroepen: Jongeren (tot 35 jaar), Actieven, Elders actieven ('oude' KMR's) en de Postactieven.

2.4 Werkgroepen

Binnen de KVMO bestaan drie werkgroepen, waarvan de voorzitters formeel lid zijn van het hoofdbestuur.

De werkgroep Postactieven behartigt belangen van leden, zowel van hen met een UKW-uitkering als van leden met een ouderdomspensioen. De werkgroep geeft het hoofdbestuur gevraagd en ongevraagd advies over onderwerpen die van belang zijn voor (postactieve) marineofficieren en het veteranenbeleid. De werkgroep organiseert de tweejaarlijkse KVMO Veteranendag, de jaarlijkse 64-jarigendag en het jaarlijkse Maritiem Evenement. Deelname aan het Maritiem Evenement neemt jaarlijks toe, met in 2014 een deelname van 161 enthousiaste post actieve leden.

De werkgroep Jongeren heeft zich in 2014 beperkt kunnen profileren met een ops-borrel voor de jongeren in de Zeehaen. De werkgroep volgt het functioneren van de defensieorganisatie en de ontwikkelingen op het gebied van de arbeidsvoorwaarden kritisch.

De werkgroep Elders-Actieven/KMR's heeft onder leiding van de voorzitter, al naar gelang het onderwerp, steeds een wisselende groep/netwerk van leden betrokken bij de standpuntbepaling. Hierbij worden de meningen en kennis/kunde van leden uit de doelgroep betrokken, zonder vaste vertegenwoordiging. In 2014 heeft de werkgroep met groot succes 2 strategische KVMO Maritime Shipping Games georganiseerd, die worden gecontinueerd in 2015, startend met een MidShipping Game op het KIM.

Verder kent de KVMO de werkgroep Krachtige Inbreng, een verband van actieve, post actieve en elders actieve KVMO-leden die het hoofdbestuur adviseert op het gebied van maritieme strategie en het tegengaan van 'zeblindheid'. Deze werkgroep heeft geen zetel in het hoofdbestuur. De voorzitter participeert echter namens het hoofdbestuur in deze werkgroep.

2.5 Medezeggenschapscommissies (MC's)

Het afgelopen jaar is verder geïnvesteerd in de contacten met de leden die zitting nemen in medezeggenschapscommissies. De KVMO stimuleert leden om lid te worden van deze commissies. Ondersteuning aan de MC's is via de GOV|MHB opgezet. Gezien het ledenbestand ziet de KVMO ook ondersteuning van overlegvoorzitters als een taak.

Binnen de GOV|MHB is een werkgroep Medezeggenschap opgericht die regulier bijeenkomt om zorg te dragen voor een optimale informatie-uitwisseling vanuit het Georganiseerd Overleg en de medezeggenschap.

Deelnemers aan de tweede Maritime Shipping Game, op 26 november 2014, georganiseerd door de werkgroep Elders-Actieven/KMR's.

HOOFDSTUK III

Bestuurlijk Jaarverslag 2014

3.1 Algemeen

Het bestuur is in 2014 in staat geweest haar bestuurlijke taken uit te voeren. Besluitvoorbereiding door het DB en de KVMO-staf, besluitneming door het HB en de controle door de afdelingsbesturen zijn in goede sfeer verlopen.

Overkoepelende zaken, met name op het terrein van arbeidsvoorwaarden en pensioenen, worden in overleg met de GOV|MHB afgestemd. De voorzitter van de KVMO is als duovoorzitter GOV|MHB namens de CMHF-sector Defensie lid van het centraal bestuur van de CMHF en plaatsvervangend lid van de ledenraad van de Vakcentrale voor Professionals (VCP, voorheen MHP). Daarnaast hebben vertegenwoordigers vanuit de GOV|MHB-staf namens de CMHF zitting in overkoepelende organen zoals het verantwoordingsorgaan van het ABP en heeft de beleidsmedewerker pensioenen zitting in de Pensioenkamer.

3.2 Hoofdbestuur

In 2014 is het hoofdbestuur zeven maal bijeen geweest. Van deze vergaderingen is verslag gemaakt en deze verslagen werden ook aan de afdelingsbesturen gezonden. Naast de voorzitter, vicevoorzitter, secretaris en penningmeester zijn lid van het hoofdbestuur vertegenwoordigers van afdelingen en van de werkgroepen Postactieven, Elders Actieven en Jongeren. Om het contact tussen hoofdbestuur en de leden te intensiveren heeft het hoofdbestuur besloten haar vergaderingen op verschillende locaties te houden. Voorafgaand aan de vergadering wordt een koffiemoment georganiseerd waar het hoofdbestuur de leden informeert over de laatste ontwikkelingen op het gebied van arbeidsvoorwaarden en een voor haar taak berekende zeemacht.

3.3 Afdelingsbesturen

De vier afdelingsbesturen hebben het hoofdbestuur in 2014 positief-kritisch gevolgd. Daarnaast zorgden zij voor contacten met de leden door het organiseren van afdelingsvergaderingen en (sociale) activiteiten.

HOOFDSTUK IV

Plannen 2015-2019

4.1 Algemene doelstellingen 2015

In 2015 viert de KVMO dat het Marineblad 125 jaar bestaat. Hiertoe zal een speciale jubileumeditie worden uitgegeven.

De belangenvereniging werd opgericht op 10 april 1883, naar aanleiding van het met man en muis vergaan van Zr. Ms. Adder in 1882, als gevolg van technisch-operationele en veiligheidsgebreken. De KVMO sponsort een plaquette voor de Adder die op 10 april 2015 op de boulevard in Scheveningen zal worden onthuld.

Op 10 december 2015 bestaat het Korps Mariniers 350 jaar. De KVMO wil een bijdrage leveren aan de jubileumfestiviteiten in 2015: op 8 juni 2015 houdt zij haar 101e Algemene Vergadering en haar jaarlijkse symposium in Rotterdam met als 'key note speaker' burgemeester Ahmed Aboutaleb. De KVMO zal dit evenement gebruiken als meetmoment hoe zij, naar aanleiding van de veranderingen in de krijgsmacht en haar positie in de maatschappij, invulling moet geven aan haar rol richting de toekomst.

Tijdens de Algemene Vergadering van 7 juni 2012 is het Strategisch plan 2012-2017 door de leden goedgekeurd. Speerpunten van de vereniging zijn en blijven de ledenwerving en het behoud van leden. Door de structurele verkleining van de defensieorganisatie neemt het absolute aantal (potentiële) KVMO-leden de laatste jaren af. Een intensievere benadering van potentiële leden is derhalve essentieel.

De KVMO maakt onderdeel uit van de GOV|MHB als koepel van verenigingen van officieren en middelbaar en hoger burgerpersoneel bij Defensie. De KVMO participeert binnen de koepel als

zelfstandige en herkenbare entiteit. De werkgroepen voor en door Jongeren, Postactieven en Elders Actieven/KMR ontwikkelen elk hun programma's en zoeken waar mogelijk bij het organiseren van activiteiten aansluiting bij vergelijkbare groepen binnen de GOV|MHB, KVNRO en de Nederlandse Officieren Vereniging (NOV) – onder de vlag van de GOV|MHB.

2015 zal in het teken staan van het intensiveren van de samenwerking tussen de KVMO, NOV, KVNRO en GOV|MHB binnen de koepel van officieren en middelbaar en hoger burgerpersoneel bij Defensie, door nog vaker gezamenlijk als GOV|MHB naar buiten te treden, naast de optredens in de unieke maritieme sfeer.

De minister van Defensie heeft een medestander in de KVMO, waar het de oproep betreft om de Nederlandse samenleving en de politiek ervan te doordringen dat een voor haar taak berekende zeemacht/defensieorganisatie van essentieel belang is voor de Nederlandse welvaart. Om het belang hiervan te onderstrepen blijft de KVMO zich inzetten op het vergroten van het draagvlak in de Nederlandse samenleving.

Een ding moge duidelijk zijn; de wijze waarop de defensieorganisatie de afgelopen jaren (financieel) is bestuurd, heeft een zeer zware wissel getrokken op de loyaliteit van het personeel. De KVMO is bereid (via de CMHF-sector Defensie) mee te denken en te praten over fundamentele wijzigingen in het pakket arbeidsvoorwaarden maar een eenzijdige afbraak is onacceptabel. Het is uitermate belangrijk dat Defensie een strategisch personeelsbeleid ontwikkelt, rekening houdend met de bijzondere positie van de militair, en de demografische en technologische ontwikkelingen. Daarmee kan er

perspectief worden geboden aan het personeel en kan Defensie zich presenteren als een aantrekkelijke werkgever voor jong, oud en het gewezen personeel.

De voortdurende discussies rond de toekomst van het Nederlandse pensioenstelsel raakt alle leden van de vereniging. Het kiezen van een positie in die discussie, intergenerationele solidariteit is daarbij het uitgangspunt, zal dan ook recht moeten doen aan de belangen van eenieder binnen de vereniging, waarbij duidelijk voor ogen staat dat reeds gepensioneerden hun financiële situatie niet meer kunnen beïnvloeden.

4.2 Personeel en middelen

Al enige jaren is duidelijk dat de vereniging niet alles en dan ook nog tegelijk kan doen. Er moeten keuzes worden gemaakt, omdat de personele capaciteit voorlopig niet kan groeien. De inzet van vrijwilligers blijft derhalve essentieel. Ook in 2015 zal het dagelijks bestuur toezien op het stellen van prioriteiten in de veelheid aan activiteiten en werkzaamheden. Zij zal hierbij gebruik blijven maken van de aanwezige kennis in de vereniging.

4.3 Processen

Alle in de Strategie KVMO 2012-2017 benoemde hoofdprocessen draaien voldoende. Ledenwerving, zoals hierboven aangestipt, vereist voortdurende aandacht. De spagaat van de KVMO, waarbij de rol van beroepsvereniging soms haaks lijkt te staan op die van belangenvereniging, speelt de ledenwerving soms parten. De meerwaarde die de combinatie juist biedt zal voortdurend over het voetlicht moeten worden gebracht.

Het jaarlijkse symposium over een actueel onderwerp tijdens de jaarvergadering, actieve en zichtbare betrokkenheid bij symposia van de GOV|MHB, het Maritiem Evenement, de 64-jarigendag, de tweejaarlijkse KVMO-Veteranendag, activiteiten voor de doelgroep jongere marineofficieren en activiteiten voor elders-actieven: al deze activiteiten dragen bij aan een grotere zichtbaarheid van de vereniging en in het verlengde daarvan, de Koninklijke Marine.

De zichtbaarheid van de KVMO buiten de steden Den Helder, Den Haag en Vlissingen vraagt om actieve aandacht. Er zijn initiatieven ontplooid om in Amsterdam, Rotterdam, Doorn, Utrecht en Breda een permanente vertegenwoordiging onder verantwoordelijkheid van de afdelingsbesturen te krijgen, om de betrokkenheid bij de KVMO van de daar geplaatste leden te borgen. Het al eerder beschreven 'HB te velde', waarin werkbezoeken aan de diverse afdelingen worden gebracht om met de leden in gesprek te gaan over de bijzondere positie van de militair zal in 2015 worden gecontinueerd. Ook zal het bestuur op de website en in nieuwsbrieven nog beter inzichtelijk maken met welke actualiteiten het zich bezig houdt en op welke manier het de belangen van haar leden behartigt.

4.4 Afstemming GOV|MHB

De GOV|MHB heeft in 2013 een nieuwe strategie voor de toekomst van de GOV|MHB uiteengezet. De GOV|MHB zet in op de strategielijnen belangenvereniging, beroepsvereniging, pensioenen en collectieve ledenvoordelen. Het ProDef-netwerk is opgeheven, omdat het in onbruik was geraakt en geen positieve bijdrage meer leverde aan de strategie. De GOV|MHB zal meer gebruik gaan maken van bestaande sociale media als Facebook, Twitter en LinkedIn.

Het KVMO-symposium tijdens de jaarlijkse Algemene Vergadering heeft altijd een actueel thema. In 2014 was dit 'Met innovatie de toekomst in'. (foto L. van der Biessen)

HOOFDSTUK V

Begroting 2015

De begroting voor dit jaar is, inclusief toelichting, vanaf medio april voor leden opvraagbaar bij het secretariaat van de KVMO. De begroting wordt behandeld en vastgesteld tijdens de Algemene Vergadering.

HOOFDSTUK VI

Benoeming leden hoofdbestuur

6.1 Tijdens de 101^e Algemene Vergadering d.d. 8 juni 2015 treden statutair af en worden voorgedragen voor herbenoeming:

KLTZ ing. M.E.M. de Natris	voorzitter
KLTZ (LD) H.M.J. van de Burgt	penningmeester

6.2 Tijdens de 101^e Algemene Vergadering d.d. 8 juni 2015 treedt af:

-

6.2.1. Tussentijds afgetreden

LTZ 1 M.M.H. Heijligers	secretaris
LTZ 2 OC (TD) B.A. Meere BSc	vertegenwoordiger werkgroep Jongeren
KTZA b.d. P.J.G. van Sprang	vertegenwoordiger werkgroep PA
MAJMARNES KMR drs. H. Steensma	vertegenwoordiger werkgroep EA/KMR

6.3 Tijdens de 101^e Algemene Vergadering d.d. 8 juni 2015 worden benoemd:

KTZ mr. N.A. Woudstra	vicevoorzitter
LTZ 2 OC (LD) R. Groen	secretaris
LTKOLMARNES T.A. van Dishoeck	vertegenwoordiger afdeling Noord
KLTZ M.A.W. Riemens	vertegenwoordiger werkgroep Genderbeleid en Diversiteit
LTZ 1 (LD) KMR M. Venema	vertegenwoordiger werkgroep EA/KMR
vacant	vertegenwoordiger werkgroep Jongeren
vacant	vertegenwoordiger werkgroep PA

UITNODIGING

voor de 101^e Algemene Vergadering van de KVMO op 8 juni 2015

De 101^e Algemene Vergadering wordt gehouden op de Van Ghentkazerne in Rotterdam. Tijdens het huishoudelijk gedeelte staan de vereniging, het verenigingsbeleid, de begroting 2015 en het jaarverslag 2014 centraal.

Huishoudelijk gedeelte

De Algemene Vergadering begint om 10.00 uur. Vanaf 09.30 uur bent u van harte welkom. Na afloop (ca. 12.00 uur) wordt een gezamenlijke maaltijd genoten.

Agenda

1. Opening en mededelingen voorzitter
2. Goedkeuring verslag 100^e Algemene Vergadering d.d. 24 juni 2014
3. Behandeling amendementen ingevolge artikel 10 Algemeen Reglement
4. Beschrijvingsbrief 2015
5. Gevoerd beleid 2014
6. Strategie 2015
7. Verslag kascommissie 2014
8. Financieel jaarverslag 2014
9. Begroting 2015, opvraagbaar bij het secretariaat
10. Benoeming kascommissie 2015
11. Benoeming hoofdbestuursleden
12. Rondvraag en sluiting

Locatie

Van Ghentkazerne
Toepad 120
3063 NJ Rotterdam

De vergadering is voor alle KVMO-leden toegankelijk. Het hoofdbestuur van de KVMO nodigt haar leden dan ook van harte uit hierbij aanwezig te zijn!

Openbaar gedeelte
SYMPOSIUM

THEMA:

“Defensie weer zichtbaar in de samenleving”

Keynote speaker

dh. **Ahmed Aboutaleb**, burgemeester van Rotterdam, sinds januari 2009. Hij heeft zich vorig jaar met succes sterk gemaakt voor het behoud van de marinierskazerne in Rotterdam. Ook zet hij zich in voor grotere zichtbaarheid van de mariniers in zijn stad.

Andere sprekers

- Brigadegeneraal der mariniers mr. **Richard Oppelaar**, commandant van het Korps Mariniers en directeur operaties van de Koninklijke Marine
- Prof. dr. **Ben Schoenmaker**, hoofd afdeling Operationele Dienstverlening van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie

- Het middagprogramma begint om 13.00 uur | Na afloop, om ca. 16.15 uur, is er een borrel
- Via Marineblad, **www.kvmo.nl** en nieuwsbrieven wordt u op de hoogte gehouden van het definitieve programma
- **Locatie:** Van Ghentkazerne | Toepad 120 | 3063 NJ Rotterdam

Het wordt op prijs gesteld als u met onderstaande antwoordstrook uiterlijk **15 mei** a.s. kenbaar maakt of u aanwezig zult zijn en van de lunch gebruik wilt maken. U kunt zich ook per e-mail opgeven:

info@kvmo.nl

Ondergetekende:

Naam

Adres

Rang

Plaatsing

E-mailadres

- ☐ neemt deel aan het **huishoudelijk gedeelte** van de 101^e Algemene Vergadering van de KVMO op 8 juni 2015
- ☐ zal wel/geen*) gebruik maken van de lunch
- ☐ neemt deel aan het **openbare gedeelte** van de 101^e Algemene Vergadering

*) doorhalen wat niet van toepassing is

S.v.p. in envelop retourneren aan het KVMO-secretariaat, antwoordnummer 93244, 2509 WB Den Haag. Frankeren is niet nodig.

KVMO

column

Het gonst in de Amerikaanse pers van een komend akkoord tussen Iran en de P5+1 over het nucleaire programma van Teheran. Wishfull thinking? Dat zou best kunnen, want optimisme is ook een wapen in de propagandastryd. De zwarte piet voor het eventuele stranden van een akkoord kan alvast de andere kant uit worden geschoven, als je van tevoren de boodschap hebt verspreid dat het mislukken niet aan jou gelegen heeft. Paradoxen genoeg in de wereld van de einddiplomatie. Zelfs het oplopen van de spanning en dreigementen kan soms als een goed teken worden uitgelegd. Die berichten kunnen betekenen dat de messen worden geslepen voor de laatste ronde, dat je tot een compromis bereid bent maar je huid duur verkoopt, of dat concessies moeten worden gecamoufleerd voor het kritische thuisfront.

'Zouden we beter af zijn als de diplomatie alle acute wereldproblemen steeds tien jaar zou kunnen opschuiven en inruilen voor nieuwe problemen?'

Prof. dr. J. (Ko) Colijn is defensiespecialist, directeur van 'Instituut Clingendael', redacteur van *Vrij Nederland* en hoogleraar aan de Erasmus Universiteit Rotterdam

Zo heeft Iran in de week dat de contouren van een akkoord naar de openbaarheid sijpelden met veel vertoon een oefening in de Perzische Golf gehouden waarin een maritieme aanval op een reusachtig Amerikaans namaak-vliegkampschip werd gesimuleerd. In dezelfde week werd bekend dat de VS en Iran in een verbeterd cyberwedloop verwickeld zijn geraakt. Niet ondanks, maar in zekere zin door het nucleaire overleg: de cyberoorlog als compensatie voor een toenadering op het 'te gevaarlijke' dossier van een nucleaire clash. Een in februari uitgelekt document van de National Security Agency suggereert hoe deze verschuiving van nucleair naar cyber de afgelopen twee jaar bewust heeft plaats gevonden. De New York Times haalt David Rothkopf, auteur van *National Insecurity* aan (een boek over grote strategische beslissingen), die zegt dat de kosten van een nucleaire confrontatie te hoog zijn en die van cyberwapens daarentegen zo laag 'dat we lijken te denken dat we ons niet kunnen veroorloven deze niet te gebruiken'.

Dit zou de cynische theorie steunen die zegt dat successen op het gebied van wapenbeheersing eigenlijk alleen maar te behalen zijn als de wedloop ergens anders in een hogere versnelling gaat. En dat zou weer een ondersteuning zijn van de nog bredere theorie dat internationale politiek weinig meer is dan het inruilen van het ene probleem door het andere, met dien verstande dat het laatste weer als minder erg wordt ervaren dan het vorige. Een soort waterbedtheorie. Een kunstige vorm van tijd kopen, zou je het kunnen noemen, of een variant op het Sisyphusverhaal, waarbij als schrale troost geldt dat het niet steeds dezelfde steen is die de berg op geduwd moet worden.

Zo cynisch zou ik een mogelijke deal met Iran niet willen noemen. Bijna twee jaar geleden stonden de Israëlische F16s op scherp om naar Iran te vliegen en de nucleaire installaties te bombarderen. Er is nu sprake van een ontwerpakkoord dat een militaire oplossing wellicht tien, misschien zelfs vijftien jaar zou uitstellen. Dat kun je afdoen als waardeloos, en gevaarlijk voor Israël, maar ik zou het een hele knappe prestatie vinden.

Dilemma: zouden we per saldo beter af zijn, als de diplomatie alle acute wereldproblemen steeds tien jaar zou kunnen opschuiven en inruilen voor nieuwe problemen? Vaak denk ik: ja.

Zoektocht naar Korpsgeest

Dit jaar bestaat het Korps Mariniers 350 jaar. Een goede reden om, aan de hand van een aantal interviews met (oud) mariniers, op zoek te gaan naar de Korpsgeest, het esprit de corps van het Korps Mariniers. Maar wat is het? Wanneer is het er en hoe ziet het eruit?

De eerste aan wie we onze vragen over Korpsgeest stelden is KOLMARNIS b.d. Simon Hameete (92).

KOLMARNIS b.d. S.J. Hameete

Geboortedatum 19 oktober 1922, te Rotterdam

In dienst Van 1945 tot 1 april 1974

Verdienste Met de Mariniersbrigade, tijdens de politionele acties van 1946 tot eind 1949 is Simon uitgezonden geweest naar Nederlands-Oost-Indië. Voor één van de acties, waarbij een vijandige eenheid uitgeschakeld moest worden die met een flink aantal grote landmijnen de hoofdweg in Oost-Java wilde ondermijnen ten einde militairen en burgers te treffen, heeft hij het Bronzen Kruis ontvangen.

Waarom bij het Korps?

‘Daar had ik meerdere redenen voor. Zo was het mijn innerlijke drang om iets terug te doen, nadat de geallieerden Nederland hadden bevrijd. Maar ook omdat ik ervan overtuigd was dat, na onze bevrijding van de Duitsers, wij als Nederlanders verantwoordelijk waren voor de bevrijding van Nederlands-Oost-Indië van de Japanse bezetting. Die verantwoordelijkheid was er zowel jegens de inlandse bevolking als de Nederlanders, die nog in concentratiekampen in Azië gevangen zaten.

Daarnaast had ik altijd al veel bewondering gehad voor de mariniers, niet in de laatste plaats om hun heldhaftig optreden bij de Maasbruggen tijdens de meidagen in 1940. Als Rotterdammer vond ik hun gedisciplineerde marcheren richting het exercitieterrein altijd indrukwekkend. Ook het feit dat ik in de oorlogsjaren in het verzet diende heeft meegespeeld bij mijn keuze voor het Korps.

In 1945 ben ik in dienst gekomen en ben ik als oorlogsvrijwilliger naar Amerika gegaan voor een opleiding, onder Nederlandse leiding, bij het United States Marine Corps.’

Wat was uw eerste ervaring met Korpsgeest?

‘Wat mij direct opviel bij het Korps, waren de contacten met de lagere kaderleden. Bij het Korps waren het vooral de korporaals en de sergeanten die prachtige verhalen

konden vertellen. Het waren goede, vaak grappige verhalen, die de mannen met elkaar verbonden. Een van die verhalen ging destijds over E.J. Baron Lewe van Aduard.¹ Hij had dienstplichtigen in de kazerne Oostplein wijsgemaakt dat de beroepsmariniers hen te pakken wilden nemen en even later de beroepsmariniers verteld dat die *broekies* van dienstplichtigen hén te pakken wilden nemen. Het gevolg was een chaotisch mariniersgevecht met een brandspuit, waarbij het belendende perceel (matrasfabriek) waterschade opliep.

Dergelijke verhalen zijn eindeloos. Of op rapport komen omdat je als marinier gevochten had op de wal. Dan kreeg je de vraag: ‘Heb je gewonnen, marinier? Ja? Oké, geen straf. Verloren? Twee dagen licht!’ Het zijn kleine zaken met een positieve lading, met een knipoog. Zo ontstaat een gemeenschappelijke geschiedenis.’

Is er volgens u een Korpsgeest?

‘Ja, maar andere organisaties kunnen die ook hebben. De gemeenschappelijke geschiedenis en gedeelde belevenissen ‘maken’ een Korpsgeest, een onderlinge verbondenheid. Als ik kijk naar het Korps dan is de wijze waarop mariniers vaak opereren, zoals in Afghanistan; zelfstandiger en assertiever dan militairen van andere krijgsmachtdelen. Dat zorgt voor zo’n gevoel van verbondenheid. Niet alleen met elkaar, maar ze stralen dat ook naar buiten toe uit. Het maakt ze krachtiger.

Ik herinner mij een voorval uit mijn tijd in Indië. Mijn

eenheid maakte een krijgsgevangene en aan zijn koppel hing een zilverkleurige, afgesloten soort sigarettenkoker. Daarin was een kaart gevouwen waarop de Nederlandse eenheden waren ingetekend. De demarcatielijn was met blauwe inkt getekend. Bij de marinierseenheden was dat met rode inkt, en was erbij geschreven: Awas awas marinier (pas op, pas op, mariniers).'

Wat is dan die Korpsgeest?

'Het heeft natuurlijk allemaal te maken met gevoel, Korpsgeest. Wat is geest? Ik denk dan aan het lijdensverhaal van Jezus; "Hij gaf de geest". Geest is leven. Korpsgeest wil zeggen, een actief leven door een goede opleiding, het vertrouwen in de mannen en de organisatie, de bewa-
pening, daarvan krijg je de geest, het leven. Allerlei zaken beïnvloeden die Korpsgeest. Het groeiende vertrouwen in elkaar. Samen eten, samen wonen, samen slapen, samen oefenen, samen recreëren, kortom samen dingen doen. Alles wat je samen doet bindt, en daar ontstaat een bepaalde geest en word je deel van het Korps.

Welke beelden ziet u bij Korpsgeest?

'Korpsgeest is iets spiritueels, je kunt het niet vastpakken, je kunt het wel mentaal vasthouden. De Grieken stelden de geest gelijk met adem of de wind. De Bijbel spreekt bij de uitstorting van de Heilige Geest over wind. Zo beschouwd is Korpsgeest de wind die door het Korps waait. Deze wind kan gevoed worden door aandacht en zorg voor elkaar, door goede opleiding, door goed leiderschap en voorbeeld.

Het begint wel met het goede plaatje naar buiten. Mooi geperst uniform, een fiere houding, goed geknipt, goed geschoren en goed exerceren. En dan de kennisoverdracht door middel van verhalen, zodat je niet eens in de gaten hebt dat het een les is. Te horen krijgen over wát wij doen en hóé wij dat doen.'

Kunt u een voorbeeld geven waarin voor u persoonlijk de Korpsgeest tot uiting kwam?

'Het gaat vaak om schijnbaar nietige zaken: aandacht, belangstelling, medeleven, zorg voor elkaar. Toen ik in Indië getroffen was in mijn bovenbeen en ik bloedend op de grond lag knielde de mariniersaalmoezenier naast mij, tilde mijn hoofd op en gaf mij water. Op dat moment een godendrank en een godengebaar. Vervolgens werd ik liggend op een geïmproviseerde brancard van bamboe bemoedigend toegesproken. Maar, nu komt het: een van de mariniers legde een groot pisangblad over mij heen zodat ik schaduw kreeg. Dat was voor mij Korpsgeest: even de felle zon afschermen, iemand denkt er aan en neemt actie. Het is die zorg voor elkaar. Je bent nooit alleen en wordt nooit in de steek gelaten.'

Is de binding met het Korps sterk? Altijd en overal?

'Binding is vaak in de eerste plaats binding aan personen. Je voelt bijzondere banden met de mannen. Ik had in mijn peloton een "Schiedammertje" die mij uitdaagde. Bij inspecties vergat hij iets aan zijn tenue. Zag ik het, dan had hij pech, zag ik het niet, had hij lol. Met deze man heb ik altijd een bijzondere klik gehad. Een binding moet er zijn.

Archiefphoto van Simon Hameete als LKOLMARNIS (NIMH)

Als de leiding geen binding heeft dan is er geen goede sfeer. Heeft de marinier vertrouwen in jou en geef je het goede voorbeeld, dan komt die bijzondere band, dat is ontzettend belangrijk. De leider moet niet bang zijn voor zijn superieuren, hij moet vertrouwen hebben in hen.

Een uitstekende onderofficier vertelde mij dat hij het Korps zou gaan verlaten. Met als reden dat

er te veel goede collegae voor hem op de ranglijst voor bevordering stonden, omdat zijn examenuitslag, wat zijn status boven deze collega's had moeten bewijzen, zoek was geraakt. Toen heb ik gezegd: "Jij gaat niet het Korps uit, we gaan dit uitzoeken. Jij blijft." We hebben bewijzen

'Het gaat vaak om schijnbaar nietige zaken: aandacht, belangstelling, medeleven, zorg voor elkaar'

kunnen vinden en alles aangetoond. De man is later nog vakofficier geworden. Die binding kan er dan ineens zijn. Vertrouwen schenken en een goed voorbeeld geven zijn dan de ingrediënten.'

Korpsgeest tegenwoordig is beschreven als kracht, toewijding en verbondenheid. Wat vindt u van die termen?

'Kracht. Past goed bij de eenheid, maar het is een algemene term die persoonlijker kan. Ik zou voor doorzettingsvermogen kiezen, dat is sterker, persoonlijker, het creëert wonderen.

Toewijding. Uitstekend woord, maar trouw spreekt mij meer aan. Trouw veronderstelt al toewijding maar is meer. Trouw is de basis van echt leven: vertrouwen, betrouwbaar en trouwen zijn belangrijke woorden. Ook in het dagelijkse leven. We laten je niet in de steek. Bij de officierseid zweer of beloof je trouw en geen toewijding. Verbondenheid. Ook dat lijkt mij meer een academische term. Kameraadschap spreekt mij meer aan. Kameraadschap veronderstelt al verbondenheid maar is meer. Bij kameraadschap denk ik aan warmte, verdriet, samen doorgaan, niet stoppen. Een gezamenlijke vorming. Kameraadschap is van een hogere orde: een kameraad laat je nooit in de steek.'

Is er een mariniers mantra?

'Een marinier geeft nooit op.'

Noot

1 Evert Joost baron Lewe van Aduard (15 juli 1912- 2 juni 1975) stond aan de basis van de oprichting van de Mariniersbrigade.

10X

AAN HET WOORD

SERGEANT-ADELBORST VOOR DE ZEEDIENST ROEL DEFAUWES

Geboortedatum

31-08-1993

Datum in dienst

16-08-2011

Opleiding

Op dit moment bezig met de lange officiersopleiding MS&T

Waarom bij de Marine

Ik wilde graag een niet alledaagse 9 tot 5 baan. Verder heeft mijn vader zijn dienstitijd bij de Marine doorgebracht waarna ik besloot een aantal infodagen te bezoeken. Hierna was de keuze snel gemaakt.

AMBITIE

Mijn ambitie is om plezier te hebben in wat ik doe. Zolang je dat benadert (of als dat lukt) worden veel dingen een stuk gemakkelijker.

BEWONDERING

Bewondering heb ik voor mensen die een doel hebben dat in eerste instantie te hoog gegrepen lijkt, maar die door hard werken en doorzetten dit alsnog voor elkaar krijgen. Dit geldt zowel voor studie/werk als voor sport, muziek etc..

VOORBEELD

Één specifiek voorbeeld heb ik niet. Er zijn veel mensen die een inspirerend verhaal hebben. Vooral mensen die vrijheid willen creëren waar dit niet vanzelfsprekend is zie ik als voorbeelden.

ERGERNIS

Het afwijzen van een voorstel zonder er ook maar naar te luisteren.

BELANGRIJKE ERVARING

Vaak krijg je pas erkenning en begeleiding nadat je iets wint of behaald hebt. Terwijl je die juist op de weg ernaartoe het beste kan gebruiken.

MOTTO

Pain is temporary. Quitting lasts forever. Een quote van Lance Armstrong die in mijn ogen niet alleen op sport van toepassing is.

TOEKOMSPERSPECTIEF

Komend anderhalf jaar concentreer ik me op het behalen van mijn studie. Deze probeer ik nog zo lang mogelijk te combineren met mijn passie voor wielrennen. Hierna hoop ik wat van de wereld te zien door te varen. Op de lange termijn heb ik geen specifiek plan voor wat ik wil behalen.

PENSIOEN

Een plan voor de lange termijn heb ik nog niet. Met mijn pensioen ben ik dus nog niet zoveel bezig.

FAVORIETE BOEK

'Ik ontsnapte uit Auschwitz', geschreven door Rudolf Vrba. Een verhaal waardoor je alledaagse "problemen" leert te relativiseren.

KVMO

Een vereniging waar ik tot nu toe niet veel gebruik van heb gemaakt of aan heb bijgedragen.

IN DEZE RUBRIEK PRESENTEREN PAS AFGESTUDEERDE MARINEOFFICIEREN HUN SCRIPTIE. DEZE KEER IS DAT HARM HOOGVELD, MET ZIJN SCRIPTIE 'STATE FAILURE, PIRATERIJ EN NIGERIA'.

Naam: **Harm Hoogveld**
Geboortedatum: 13-12-1986
In dienst sinds: 18-08-2009
Huidige rang en functie: LTZ3 (Z),
PBI-wachtofficier aan boord van
Zr. Ms. Tromp

HET ONDERWERP

Staten vormen de kern van het moderne internationale systeem en de internationale rechtsorde. Men neemt dan ook aan dat staten de capaciteit hebben om dingen te doen of te laten. Staten waar deze capaciteit ontbreekt worden wel falend genoemd en zijn vaak bronnen van instabiliteit. Hoewel die instabiliteit lokaal kan blijven, kunnen illegale groeperingen (terroristisch, crimineel, militant) gebruik maken van deze zwakke plekken om hun activiteiten te ontplooiën. Een vraag die opkomt is of de wijze van optreden van deze illegale groepen (en dan specifiek piraterij) beïnvloed wordt door de mate van functioneren van de staat waar zij zich baseren en hoe dat verband er dan uit ziet. Dat is relevant omdat een dergelijk verband een indicator kan zijn voor de effectiviteit van militaire operaties in het gebied. In een poging Afrika, internationale betrekkingen en het maritieme domein te verbinden (en het veelbesproken Somalië te ontwijken) heb ik besloten om mijn scriptie ter afsluiting van de studie Krijgswetenschappen aan de NLDA te richten op piraterij rond Nigeria.

HET ONDERZOEK

In mijn onderzoek heb ik een bestaande theorie over het verband tussen staatsfalen en piraterij toegepast op Nigeria. In 2009 publiceerde Justin Hastings een theorie die stelt dat in gefaalde staten minder geavanceerde vormen van piraterij mogelijk zijn dan in sterkere staten. Dit heeft te maken met de aanwezigheid van politieke infrastructuur (zoals een veiligheidsapparaat en een sterke, legitieme regering) en economische infrastructuur (denk aan havens, spoorlijnen, een bankwezen). Als beide afwezig zijn hebben piraten weliswaar vrij spel, maar weinig mogelijkheden om schepen (en lading) te gelde te maken. In een sterke staat is dit natuurlijk wel aanwezig en onderdrukt de staat de piraterij. Hastings voorspelt dat er geen lineair verband is tussen deze uitersten en dat er ergens een piek ligt. Uit mijn onderzoek blijkt dat, volgens de indicatoren die Hastings gebruikt, Nigeria een gefaalde staat is, maar we daar toch uiterst gecompliceerde vormen van piraterij zien. Is er een alternatieve verklaring mogelijk?

Het blijkt dat de combinatie van de vondst van olie in Nigeria en de gelijktijdige dekolonisatie van het land een explosieve combinatie vormen voor de vorming van een *rentier state*. In een dergelijke staat is er eigenlijk geen band tussen regering/elite en volk. Door de aanwezigheid van een rijke hulpbron heeft de regering geen reden om een wederkerige relatie met haar volk te onderhouden. De geldstroom van olie is wel essentieel om dit in stand te houden, en die smalle tak van de economie is goed ontwikkeld. Als het volk toch haar ongenoegen wil laten blijken, is die oliestroom de achilleshiel van de regering waar voor hen ook nog geld te verdienen valt. Het land als geheel faalt dus, maar toch is er (veel) geld te bemachtigen om subversieve operaties mee te bekostigen. Dit verklaart de afwijking 'Nigeria' op de theorie van Hastings.

RELEVANTIE

Om militaire operaties goed in te richten is een goed kader om de resultaten ervan te toetsen essentieel. Het onderzoek laat zien dat casussen in het maritieme domein baat hebben bij een diepgaand achtergrondonderzoek en een geïntegreerde aanpak, ook op het land. Het gevaar van (eenvoudige) symptoombestrijding op zee ligt op de loer.

De Marine Golfclub

Het nieuwe clubhuis van de Marine Golfclub, met hoog aan de voorzijde twee poortjes afkomstig uit het voormalige dekhuis.

Vorig jaar besteedde het Marineblad geregeld aandacht aan golf, met interviews met oud-mariniers die actief waren in hun golfclub. Hoewel er al vele jaren een Marine Golfclub bestaat is de bekendheid daarvan binnen de Defensie niet zo groot als je zou verwachten. Daarom schenken we nog 1 keer aandacht aan de golfsport en geven we het woord aan KLTZ b.d. H.W. den Ouden van de Marine Golfclub.

Lidmaatschap van de club, personeelsvereniging van de KM, staat open voor iedere militair en burger werkzaam in de defensieorganisatie, ook postactief, evenals hun gezinsleden. De club beschikt over een officiële golfbaan, gelegen op het Maritiem Vliegkamp De Kooy.

Geschiedenis

Op 7 juli 1958 werd de Officiëren-golfclub 'Nieuwediep' opgericht. Waarschijnlijk waren de initiatiefnemers er zich toen niet van bewust dat de nieuwe club vanaf dat moment ging behoren tot de negentien oudste golfclubs van Nederland. Thans zijn er bijna duizend verenigingen in Nederland die het beoefenen van de golfsport als doel hebben.

In die tijd was de club uitsluitend toegankelijk voor officieren. De eerste ledenlijst bevatte zesendertig namen. Deze was op volgorde van rang en anciënniteit opgesteld. Echtgenotes die ook lid waren, werden niet meegeteld en op de lijst aangeduid als '+ echtgenote'!

Terrein voor de nieuwe golfclub werd gevonden op Fort Erprins, waar een 9-holes baan werd aangelegd met een totale lengte van 1420 meter. Er werd gewoon tussen de gebouwen door en over de wegen heen gespeeld. Er moeten nogal wat ruiten zijn gesneuveld!

Via de Hilversumsche Golfclub kon worden overgegaan tot de aanschaf van enig materiaal, twee golfbags, tien clubs en zes nieuwe ballen die als aanmoediging geschon-

ken werden. Ook dateert uit die tijd de zogenaamde 'pro-acquisitie'; één van de voormalige voorzitters regelde via het bureau dienstplicht dat er een dienstplichtige golfprofessional beschikbaar werd gesteld. Deze werd op de bemanningslijst van de kazerne geplaatst en gaf een aantal uren per week golfles op de club. Een aantal in de golfwereld bekende professionals heeft nog als zeemilicien les gegeven op de golfclub. Dat was toen nog dankzij 'de baas' mogelijk, maar na afschaffing van de dienstplicht uiteraard niet meer.

Foto uit de Helderse Courant met leden van de toenmalige Officiëren-golfclub voor de tandartsenwagen.

Na Erfprins werd voor korte tijd op De Kooy gespeeld, toen ook al, en vervolgens vanaf de jaren 70 op het Nieuwe Haven terrein. Er werd gespeeld langs de waddendijk waar de munitiebunkers staan en er zijn ballen verloren gegaan in sloten en gras bij het gemaal Helsdeur. In die tijd is de naam van de club veranderd in Marine Golf Club 'Nieuwediep' en konden ook onderofficieren en manschappen lid worden. Ook een beperkt aantal burgers uit de stelling kon toetreden als lid. Lang is men blijven spelen op het gedeelte van de Nieuwe Haven, gelegen tussen het grote dok en het toenmalige MEOB (Marine Electronisch en Optisch Bedrijf). Een oude tandartsenwagen fungeerde als caddyhok en later ook een voormalig dekhuis als clubonderkomen. Hoewel de baan eenvoudig was ervoeren gastspelers het spelen in zo'n marine-omgeving als een ultieme belevenis.

Verhuizing naar De Kooy

Vanaf 1993 werd de mogelijkheid om op de Nieuwe haven te spelen steeds beperkter. De baan was reeds doorsneden door een weg en de voorziene bouw van een nieuw Sewaco-bedrijf dwong de club uit te zien naar een alternatief. Dat werd gevonden op het Marine Vliegkamp De Kooy. West van de startbaan werd een geschikt terrein met voldoende oppervlakte gevonden om 9 holes aan te leggen.

Allereerst moesten echter formidabele obstakels uit de weg geruimd worden, zoals: toestemming van de KM, de benodigde financiering, een boer die zijn koeien weidde op het beoogde terrein en de toestemming van de naburige bollenteler om over zijn land toegang tot het terrein te krijgen. Hoewel in eerste instantie wat vreemd werd aangekeken tegen 'golf spelen op een vliegveld' werd onder voorwaarden toestemming verleend om een 9-holes golfbaan aan te leggen en in gebruik te nemen. De uitgave van voldoende certificaten, het oprichten van een stichting en het legen van een spaarpotje maakten het financieel mogelijk om 'low budget' over te gaan tot de aanleg van de eerste zeven greens en het aanschaffen van nieuw materiaal voor onderhoud. Nadat met de boer een regeling was getroffen en nadat de buurman bollenteler na veel praten vond dat het goed was, kon overgegaan worden tot de aanleg van een nieuwe golfbaan.

In het voorjaar van 1994 werden door een aantal senioren op aanwijzing van de golfarchitect de eerste piketpalen geslagen en in de daarop volgende zomer werden met graafmachines vijvers gegraven waardoor voldoende aarde beschikbaar kwam voor de opbouw van afslagplaatsen en greens. In september kon worden ingezaaid waarna het jaar daarop de baan kon worden bespeeld. In 1996 werd de baan officieel geopend en in oktober 1997 werd met negen volwaardige greens de begeerde B-status door de Nederlandse Golf Federatie aan de club toegekend. Voor het eerst konden de clubleden op hun eigen 'echte' baan spelen!

In 2007 kon het semipermanente uit portocabins samengestelde clubhuis worden vervangen door een modern en aan alle eisen voldoende clubhuis. De leden konden nu zeggen: niet alleen een echte baan, ook een echt clubhuis!

De nieuwe baan op De Kooy noordwest van de landingsbaan; duidelijk zichtbaar zijn de gegraven vijvers en zandbunkers.

De club nu

Het onderhoud aan een golfbaan vergt een grote inspanning op het gebied van personeel en materieel. Een aantal zeer enthousiaste leden van de club, voornamelijk postactief, zorgt samen met de hoofdgreenkeeper voor de uitvoering van de nodige onderhoudswerkzaamheden. De hiervoor benodigde machines vormen de belangrijkste kostenpost voor de club, die overigens financieel geheel onafhankelijk opereert. Ook de zorg voor het clubhuis en de stoffelijke verzorging wordt geheel door eigen leden verzorgd.

Golf kan door het zogenaamde handicapsysteem op alle niveaus en alle leeftijden worden gespeeld en is in tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht ook een sociaal ingestelde sport. Het beoefenen van het golfspel, zowel individueel als bij wedstrijden leidt tot veel persoonlijke contacten zowel binnen als buiten de club. 'Fair play' is een grondbeginsel en het stoffige imago dat door sommigen naar voren wordt gebracht wordt gelogenstraft door het getoonde enthousiasme waarmee ook Hollandse topvoetballers deze sport beoefenen.

Beginners bij de club kunnen terecht bij de clubprofessionals en worden wegwijs gemaakt binnen het clubgebeuren. En overal ter wereld vind je golfbanen, vaak schitterend gelegen, waar je als de omstandigheden dat toelaten je partijtje kunt spelen.

KLTZ b.d. H.W. den Ouden is vanaf 1988 lid van de Marine Golfclub. Hij vervulde diverse functies binnen de club waaronder het voorzitterschap van de commissie aanleg golfbaan De Kooy in 1994.

Meer weten? Kijk op www.marinegolfclub.nl

Michiel Adriaenszoon de Ruyter, geschilderd door Ferdinand Bol, 1667. (nl.wikipedia.com)

De laatste reis van Admiraal de Ruyter (1675-1676)

Deel 2 - De Slag bij de Etna, het overlijden van De Ruyter, Frans eerbetoon

In de succesvolle film Michiel de Ruyter is ook de laatste reis, waarbij de Ruyter overleed, te zien. In twee artikelen voor het Marineblad beschrijft de auteur de gebeurtenissen, zoals die zich werkelijk tijdens die laatste reis hebben voorgedaan. Deze artikelen zijn gebaseerd op historische bronnen en zijn bedoeld als een interessante en nuttige aanvulling op wat er in de film vertoond wordt.

In deel 1 (Marineblad nr. 1 2015) is verteld hoe een vloot onder bevel van admiraal De Ruyter gedurende zes maanden in de Middellandse Zee het samen met de Spaanse marine tegen de Franse vloot moest opnemen om de opstand in Messina neer te slaan en daarmee het behoud van Sicilië voor Spanje zeker te stellen. Na de slag bij Stromboli op 8 januari 1676 had De Ruyter opdracht uit Den Haag ontvangen om nog 6 maanden langer in de Middellandse Zee te blijven. De gecombineerd Spaans-Nederlandse vloot kwam op 20 maart ten anker in de baai van Milazzo, bij de noordoostpunt van Sicilië. Daar ten anker liggende werd vier dagen later de 69ste verjaardag van De Ruyter met veel enthousiasme door het scheepsvolk gevierd. Hij was enorm populair bij de matrozen omdat hijzelf ook matroos was geweest. Hij wist wat hij van hen kon vragen.

Op 27 maart passeerde de vloot de 3 kilometer brede ingang van Straat Messina.

De bedoeling was om tegelijk van de landzijde als vanuit zee de opstandige stad Messina aan te vallen en weer onder Spaans gezag te brengen. De aanval te land werd terstond afgeslagen en de aanval vanuit zee werd daarop afgebroken. De gecombineerd Spaans-Nederlandse vloot bleef dagenlang in Straat Messina op en neer houden, ook schuilend voor een storm in de baai van San Juan, tegenover Messina. Gehoopt werd dat de Franse vloot, die wachtte op een konvooi uit Toulon, uit Messina in zee zou steken. De Ruyter zou het liefst dat konvooi op de westpunt van Sicilië hebben afgewacht¹ maar hij had het niet voor het zeggen: het opperste gezag was bij de Spaanse onderkoning, Don Fadrique Alvarez de Toledo, zevende markies de Villafranca del Bierzo (1635-1705).

Toen kwam op 6 april de opdracht om Agosta, zestig mijl ten zuiden van Messina, op de Fransen te heroveren. Op 19 april was De Ruyter klaar om een landing bij Agosta uit te voeren, maar de operatie werd door de Spaanse autoriteiten de volgende dag afgebroken omdat de Fransen al

in staat van verdediging waren. Twee dagen later vernam De Ruyter dat de Franse vloot in zee was en op zuidelijke koers naderbij kwam.

De slag bij de Etna - De Ruyter overlijdt

Op 22 april 1676 vond de tweede zeeslag plaats, de slag bij de Etna, die De Ruyter fataal zou worden. De Franse vloot was indrukwekkend: 40 schepen, waarvan 18 met 70 kanons of meer, bemand met 10.665 koppen en 2.172 kanons. De Nederlandse vloot had 29 schepen, waarvan slechts 3 met 70 kanons of meer, 4.500 koppen en 852 kanons. De Spaanse bijdrage was tien schepen, waarvan er maar vier of vijf enige dienst konden doen, volgens hun eigen zeggen.² De acht galeien konden eventueel beschadigde schepen wegslepen. De Ruyter, die op grond van zijn ervaring nu met het opperbevel was belast, had de vloot in drie eskaders verdeeld. Hijzelf had de voorhoede, de Spaanse admiraal de middentocht en den Haen de

'De 69ste verjaardag van De Ruyter werd met veel enthousiasme door het scheepsvolk gevierd'

achterhoede. Hiermee dacht de Ruyter de Spanjaarden in het gareel en onder controle te kunnen houden. Door de variabele en zeer zwakke wind kwam het pas om vier uur tot een treffen.

De Ruyter bestreed de Franse voorhoede effectief, maar het Spaanse eskader zocht geen aansluiting, nam niet echt deel aan de strijd, ondanks aanmaningen en den Haen kon de Ruyter daarom ook niet te hulp komen. Een half uur na het begin van de strijd werd De Ruyter ernstig gewond: de voorkant van zijn linkervoet werd door een kanonskogel weggeslagen evenals zijn gehele rechtervoet iets boven de enkel. De Fransen behaalden de overwinning, er waren naar schatting 700 doden en gewonden aan Nederlandse kant, 500 aan Franse kant.³

De vloot ging na de slag voor anker in de baai van Syracuse. De Spaanse admiraal Don Francisco Pereira Freire de la Cerda had de middentocht gehad en hij had tijdens de slag een veel te grote afstand tot de Franse schepen gehouden. Later, toen de la Cerda hem wilde bezoeken tijdens zijn ziekbed, weigerde De Ruyter hem bij zich toe te laten. Hij zei: 'Dat is een poltron (lafaard), daar heb ik er al genoeg van gezien in mijn leven'. Dit pijnlijke voorval is zelfs in het Franse marine archief terug te vinden.

Dokter Johan Mannart, de belangrijkste arts op de vloot, die de medische zorg voor De Ruyter in handen nam, meende aanvankelijk dat de verwonding niet zo ernstig was dat voor zijn leven gevreesd moest worden, maar na enkele dagen verslechterde zijn toestand.

Na een ziekbed van een week, waarin hij veel pijn leed maar waarbij hij veel steun kreeg van zijn rotsvaste godsvertrouwen en van dominee Westhovius, predikant van de Eendracht, met wie De Ruyter een zeer nauwe band had, overleed De Ruyter in de avond van 29 april 1676, omringd door talrijke officieren van de vloot. Zijn lichaam werd gebalsemd en in een loden kist gelegd die in de kajuit werd geplaatst.

Admiraal Jan den Haen werd de nieuwe bevelhebber, Gerard Callenburg de vice-admiraal.

Door het overlijden van De Ruyter was het moreel van al het personeel aan boord van de Nederlandse schepen ernstig aangetast.

Gebeurtenissen kort na het overlijden van Michiel de Ruyter

Het drama van Palermo

De Ruyter had, voordat hij stierf, gesuggereerd naar Palermo te gaan omdat de reparatiemogelijkheden daar beter waren dan in de baai van Syracuse. Op 6 mei ging de Spaans-Nederlandse vloot anker op en zeilde langs de zuidkust rond het eiland naar Palermo. Een week later kwam die vloot in Palermo aan en begonnen de grote reparaties.

Veertien dagen later verscheen de Franse vloot, zij vielen aan op 2 juni. Het werd een drama. De Fransen hadden zeer gunstige oplandige wind en de Spaans-Nederlandse vloot lag daar onttakeld, immobiel.⁴ Deze twee factoren maakten dat de Fransen met succes hun branders konden inzetten. Bij deze actie explodeerden vier Spaanse en drie Nederlandse schepen. Admiraal den Haen werd gedood, evenals een aantal Spaanse vlagofficieren. De vlammenzee was zo groot dat er zelfs aan de wal enkele huizen in vlammen opgingen.⁵ Het totaal aantal Nederlandse doden was 250, naast vele gewonden. Aan Spaanse kant werd gesproken over 1.800 doden of gewonden, verbrand, gestikt of verdrongen.⁶ De Fransen moesten de strijd staken door gebrek aan branders en munitie, anders was de

Brander

Een brander is een klein, onbewapend schip, volgestouwd met brandbaar materiaal, dat wordt aangestoken vlak voordat het een groot vijandelijk schip raakt, met de bedoeling dat grote schip in brand te steken. Een succesvolle brander-aanval eindigt meestal met een explosie van dat grote schip, door de hoeveelheid kruit aan boord.

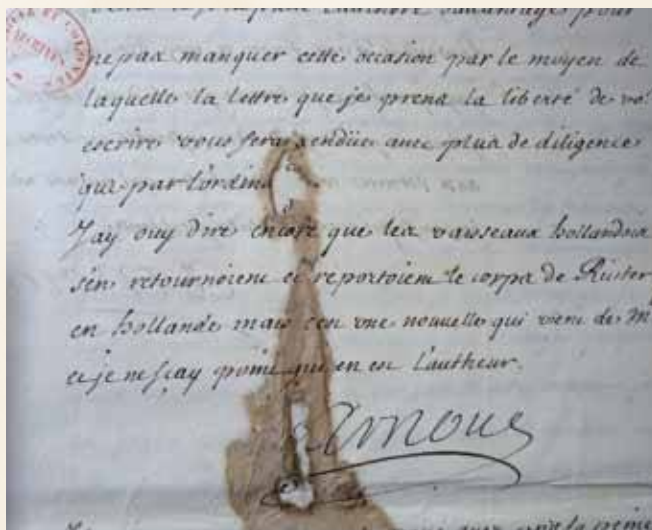
Palermo 2 Juni 1676. Het verschrikkelijke effect van succesvolle branderaanvallen. (<http://de.wikipedia.org/>)

Het eerbetoon van Lodewijk XIV

De Franse koning Lodewijk XIV had veel waardering voor De Ruyter. Aan hovelingen die hem meldden: 'Sire, nu bent u bevrijd van een geduchte tegenstander' had hij geantwoord 'Ja, dat kan wel wezen, maar men kan niet ongevoelig zijn bij het heengaan van een groot man'. Een andere bron laat de koning antwoorden: 'Jawel, dat kan wel wezen, maar deze man strekte tot eer van de mensheid'. Gerard Brandt, die de biografie van De Ruyter in 1687 voltooide, schreef:

'Zelf de Koning van Vrankryk, die hem met d'ordre van Sint Michiel, en de Koningklyke afbeelding en gulden keeten vereerde, toen hy vriendt was van den Staat, betoonde nu noch, in 't midden der vyandschap, hoe hoogh dat hy dien grooten Zeeheldt achtte; beveelende, indien zyn lyk ontrent eenige van zyn zeehavens quam, of daar voorby zeilde, dat men 't met het losbranden van 't geschut zou vereeren'.⁹

Een paar jaar geleden is in het nationale archief van de Franse marine in Parijs een originele brief¹⁰ gevonden en gefotografeerd die een duidelijke aanwijzing geeft dat deze bewering op waarheid berust. Het betreft een routine rapportering van 10 juni 1676 aan koning

Handgeschreven tekst van monsieur Arnoul. (foto collectie auteur)

Lodewijk van de intendant (hoofdadministrateur van de maritieme middelen) van Toulon, Pierre Arnoul, die over allerlei zaken rapporteert, logistiek, personeel, enzovoort. Aan het eind komt plotseling een opmerking 'uit de lucht vallen'. Hij schrijft:

'Jay ouy dire encore que les vaisseaux hollandois s'en retournent et reportoient le corps de Ruyter en hollande mais c'est une nouvelle qui vient de Mlle et je ne sçay point qui en est l'auteur'.

Vertaling:

'Verder heb ik nog horen zeggen dat de Hollandse schepen zijn teruggekeerd en het lijk van De Ruyter in Holland hebben teruggebracht, maar dat is een bericht dat uit Marseille komt en ik heb geen idee van wie het afkomstig is'.

Deze opmerking slaat nergens op als er niet iets aan vooraf is gegaan. Arnoul antwoordt op iets. Dit moet de opdracht geweest zijn om saluutschoten af te geven bij het voorbijvaren van de Eendracht. Het is zeer waarschijnlijk, dat, ondanks het feit dat wij in oorlog waren met Frankrijk, die opdracht inderdaad is gegeven door Lodewijk XIV, destijds de machtigste man van Europa. Deze koning wist zich omringd door bijna 10.000 leden van zijn hofhouding en was een man die in zijn land als een godheid werd vereerd.

Dit betekent dat De Ruyter postuum nog een gigantische eer ten deel viel. Hier werd een kroon op zijn leven gezet. Een Franse kroon. Het is niet waarschijnlijk dat er daadwerkelijk saluutschoten zijn afgegeven, de vloot heeft daarvoor vermoedelijk niet voldoende dicht onder de wal gevaren, maar het gaat om de opdracht, het gebaar.

Het is overigens wel grappig te zien dat monsieur Arnoul zich duidelijk 'indekt': mocht hem later ooit verweten worden dat hij het schip bij het langsvaren geen eerbewijs heeft gegeven, dan kon hij er altijd op wijzen dat hij ervan overtuigd was dat de schepen al in Holland waren!

Alleenheerser, Koning Lodewijk de Veertiende.
Onvoorstelbare pracht en praal, in schrille tegenstelling tot de Nederlandse eenvoud. (Hyacinthe Rigaud, Musée du Louvre, Parijs)

schade aan onze zijde nog groter geweest. De Eendracht, met het stoffelijk overschot van De Ruyter aan boord, bleef gelukkig behouden.

Naar Napels

Gerard Callenburg nam het bevel nu over en hij rapporteerde aan Den Haag de rampzalige afloop van de strijd in Palermo. De regering besloot daarop de jonge schout bij nacht Philips van Almonde, 31 jaar oud, naar het Nederlandse eskader te sturen, om het bevel op zich te nemen. De herstelwerkzaamheden voor Palermo vorderden moeizaam, mede door het extreem warme weer. Toen kwam er weer een enorme tegenslag in de vorm van een epidemie, dysenterie. Velen stierven door deze besmettelijke ziekte. Er kwam opdracht van de regering in Den Haag om naar Napels te vertrekken. Reeds de volgende dag, op 6 augustus, vertrok de Nederlandse vloot, bestaande uit nog maar 14 schepen, naar Napels. Het werd een moeilijke overtocht, windstilte en tegenwind vertraagden de voortgang.

Onder de Italiaanse kust kwam men puur toevallig een Franse vloot tegen van 60 schepen, onder bevel van admiraal Duquesne, met 3.000 soldaten aan boord die hij vanuit Frankrijk naar Sicilië moest overbrengen. Callenburg kon het risico niet nemen slag te leveren met de Franse vloot en door kundig met de vloot te manoeuvreren wist hij gedurende de nacht dit gevaar letterlijk te omzeilen. Duquesne was tot zijn grote spijt genoodzaakt door te varen naar Messina want er heerste dysenterie aan boord van zijn schepen. Op 20 augustus kwam de vloot behou-

‘Het is onvoorstelbaar wat een hard leven de bemanning had op dat continu bewegende schip in hun zeer beperkte slaapverblijf vol stank en ongedierte’

den in Napels aan. De volgende tegenslag was een zwaar onweer dat drie dagen later de masten van twee schepen vernielde.⁷

Kort daarna kwam Philips van Almonde aan boord en hij nam het bevel over van Callenburg. Vier weken later kwam de order uit Den Haag om naar Cádiz te vertrekken. Begin oktober verlieten de schepen Napels. Op weg naar Cádiz kwam de Eendracht in aanvaring met een brander, die vervolgens met man en muis verging.⁸

De terugreis naar het vaderland

Vier weken na het vertrek uit Napels kwam de vloot op 3 november 1676 aan op de rede van Cádiz. Kort daarna kwam de opdracht vanuit Den Haag om thuis te varen. De vloot vertrok uit Cádiz voor de grote oversteek naar Nederland, waar het na een voorspoedige reis op 10 december aankwam.

Toen was er weer een tegenslag: binnenlopen in het zee-gat van Goeree en dan naar Hellevoetsluis was niet mogelijk door het vele ijs dat er lag. Admiraal van Almonde besloot naar Engeland te gaan om de dooi af te wachten, maar eerst moest er nog op 12 en 13 december ten anker liggende een storm worden doorstaan. Men keerde terug

naar het Engelse Kanaal. Het was alsof de Zee de dode admiraal niet los wilde laten. Er werd eerst geankerd in de beschutte baai St Helen aan de Oostkust van het eiland Wight. Kort daarna ging de vloot 5 mijl noordelijker voor anker op de rede van Portsmouth. Hier bleef men vier weken liggen, wachtende in de kou, tot het weer het toeliet definitief naar huis te gaan.

Op 24 januari 1677 vertrok men vanaf de rede van Portsmouth om het laatste stuk naar huis af te leggen, maar er was tegenslag tot het laatst toe. Men leed enorme vertraging door tegenwind en mist, de vloot had een behoud van slechts 30 mijl per etmaal, het was inderdaad alsof de Zee, die bijna 60 jaar lang zo hecht met De Ruyter verbonden was geweest, hem zo lang mogelijk wilde blijven koesteren. Eindelijk, op 30 januari 1677, kwam men aan voor Hellevoetsluis. Zo eindigde deze zeer onfortuinlijke expeditie.

Ontberingen

Het is goed om ten slotte de bemanningen van deze schepen te gedenken. Zij waren op 8 augustus 1675 vertrokken, totaal 4.800 man, gemonsterd voor een reis van zes maanden. Vermoedelijk is slechts ongeveer driekwart van hen na anderhalf jaar, op 30 januari 1677, thuisgevaaren; sommigen blijvend gehandicapt, de overigen, ongeveer 1200 man, om het leven gekomen door oorlogshandelingen, ziekte of ongelukken.

Het is onvoorstelbaar wat een hard leven zij gehad hebben op dat continu bewegende schip in hun zeer beperkte slaapverblijf vol stank en ongedierte. Een hard leven, niet alleen tijdens de drie zeeslagen waarbij hun maten dood of gewond om hen heen vielen in het pandemonium van de zeeslag; dat waren wat met tegenwoordig noemt ‘traumatische ervaringen’. Zij deden ook het onderhoud en de reparaties aan schip en tuig, ze sjouwden met veel inspanning de voorraden aan boord. Ze waren als wachtsvolk altijd beschikbaar om met levensgevaar het want in te klimmen, bij nacht en ontij, ook in een sneeuwstorm, in de verzengende hitte van Palermo en de ijzige vrieskou van de laatste weken, voor anker liggende tijdens de kerst en de jaarwisseling.

Deze mannen verdienen ons ontzag en onze waardering, maar ook onze dankbaarheid want zij dienden destijds het landsbelang.

De Ruyter's laatste aankomst in Amsterdam

Na negen maanden lang in de kajuit van de Eendracht te hebben gestaan, werd de loden kist overgeladen op een speciaal rouwjacht. Nu begon de moeizame tocht van Hellevoetsluis naar Amsterdam. De afstand van ongeveer 100 kilometer werd in bijna twee weken afgelegd, door het vele ijs in de vaarten en kanalen. Op 16 februari kwam men binnen de palen van Amsterdam. De plechtige ter aarde bestelling vond plaats op 18 maart 1677 in de Nieuwe Kerk.

De Ruyter wordt door sommige historici de grootste vlootvoogd aller tijden genoemd. Dit kan echter niet met zekerheid zo gezegd worden omdat de tactiek in de loop van de tijd zoveel veranderd is, dat hij niet kan worden

In de crypte onder het praelgraf is de kist te zien waarin het stoffelijk overschot van de admiraal ligt. (foto Stichting Michiel De Ruyter)

vergeleken met andere admirala's. Hij was echter wel zonder enige twijfel verreweg de grootste vlootvoogd van zijn tijd, de Gouden Eeuw.

Het Nederlandse volk houdt de gedachtenis aan hem terecht in ere, omdat hij het voortbestaan van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden destijds veilig heeft gesteld en wij daarom onze onafhankelijkheid van nu aan hem te danken hebben.

KLTZE b.d. J.F. Nuboer werd in 1959 als officier beëdigd en verliet de KM in 1991. Voornaamste plaat-

singen: Hr. Ms. Noord Brabant (1966-1968), MLD betrokken bij Atlantic vliegtuigen (1968-1975), Hr. Ms. Tjerk Hiddes (1975-1977), bij Marat Washington (1980-1983), DMKM afd. onderwaterdetectie, Project office AOR Madrid (1988-1991). Sinds 1991 woont hij in Frankrijk. Recentelijk is hij betrokken geraakt bij de Stichting Michiel de Ruyter.

Noten

- 1 P. J. Blok, "Michiel Adriaanszoon de Ruyter", 1928, blz 388.
- 2 Gerard Brandt, "Het Leven en Bedryf van den Heere Michiel de Ruyter, 1687, blz 974.
- 3 R. Prud'homme van Reine, "Rechterhand van Nederland", 1996, blz 323.
- 4 J. C. Mollema, "Geschiedenis van Nederland ter Zee", 1941, deel 3, blz 90.
- 5 J. C. de Jonge, "Geschiedenis van het Nederlandsche Zeewezen", 1859, deel 2 2e stuk, blz 626.
- 6 Idem, blz 627.
- 7 Idem, blz 638.
- 8 Idem, blz 640.
- 9 CARAN (Centre d'Accueil pour la Recherche dans les Archives Nationales), MARINE B 3-23 blz 28.
- 10 De auteur vond deze tekst in de biografie van Brandt zo belangrijk dat hij op zoek is gegaan naar de originele koninklijke opdracht tot het afvuren van saluutschoten, tot nu toe zonder resultaat. Tijdens dit onderzoek is echter de hierbij afgedrukte tekst gevonden, die van voldoende belang is om hem ter sprake te brengen.

ADVERTENTIE

De Faculteit Militaire Wetenschappen van de NLDA verzorgt een modulaire Engelstalige wetenschappelijke masteropleiding. Deze erkende en geaccrediteerde opleiding, *Military Strategic Studies*, start weer in september 2015.

De breed opgezette master bestudeert de rol van het militaire instrument binnen de context van hedendaagse veiligheidspolitieke vraagstukken. De master bestaat uit vier verplichte courses. Daarnaast dient men een keuze te maken uit een van de drie afstudeerrichtingen (*tracks*) van elk vier *courses*:

- *War Studies*
- *Intelligence & Security*
- *Military Management & Logistics*

De *tracks* worden gecompleteerd met een *elective*. Het volgen van een of meer losse *courses* (elk 5 EC) is ook mogelijk. U ontvangt na positieve afronding een certificaat.

De inhoud

De master geeft een grondig inzicht in de functie van krijgsmachten in diverse soorten contemporaine conflicten. Daarbij komen de politieke, maatschappelijke en wetenschappelijke analyses, debatten en theorievorming aan de orde, evenals de juridische en ethische vraagstukken rond legitimering van militair optreden. Verder besteedt de studie aandacht aan de interne managementdynamiek van defensieorganisaties en de positie van krijgsmachten

binnen moderne westerse maatschappijen. De track *Intelligence & Security* behandelt de rol van inlichtingen en inlichtingenorganisaties en hun betekenis voor het veiligheidsbeleid en militair optreden. Een voorbeeld van een *elective* die wordt aangeboden is *Cyber Warfare*.

Zelfstudie

De master, die in deeltijd en modulair wordt verzorgd, kent een aanzienlijke zelfstudielast. De colleges van de tweejarige opleiding vinden op vrijdag plaats op het Kasteel van Breda en zijn opgedeeld in *courses* van tien weken. De master heeft een omvang van 60 EC en de behaalde studiepunten blijven zes jaar geldig om de operationele flexibiliteit zo veel mogelijk ten goede te komen.

Voor militairen en burgers

De master is in eerste instantie bedoeld voor militairen en burgers met een bacheloropleiding en circa vijf jaar werkervaring in een militaire context. Dit kunnen naast organisaties als Defensie, de AIVD en het ministerie van Buitenlandse Zaken, bijvoorbeeld ook ontwikkelingsorganisaties zijn die vanwege hun werk met militaire organisaties samenwerken. Daarnaast kunnen ook andere geïnteresseerden met minimaal een (relevante) bacheloropleiding zich aanmelden.

Voor defensiemedewerkers (militairen en burgers, uit Nederland en NAVO-landen) wordt de studie (vooralsnog) bekostigd door de organisatie. Civiele studenten betalen collegegeld. De master start in principe met maximaal 45 studenten, van wie er vijftien van buiten Defensie afkomstig zijn.

Meer informatie

Op www.nlda.nl staat meer informatie over de inhoud, opzet en toelatingseisen van deze master. De inschrijving voor de master MSS Class 2015 loopt tot en met 30 april. Belangstellenden kunnen mailen naar master.mss@mindef.nl.

De schaduw van de grote broer

Auteur : Laura Starink
Uitgever : Uitgeverij Atlas
Contact
Omvang : 342 blz.
Prijs : € 19,99
ISBN : 978 90450 2812 5

Op de een of andere manier heeft Oost Europa en vooral Rusland mij altijd gefascineerd. Dat werd niet minder toen ik, nog in mijn marinetijd, een bezoek bracht aan Odessa (1971) en vooral Leningrad (1977). Een totaal andere wereld. Ondanks het feit dat de Sovjet Unie inmiddels is uiteengevallen, is dat nauwelijks veranderd. Vooral in geopolitiek zin. De slaviste en oud-correspondente van de NRC in Moskou, Laura Starink, neemt ons in haar nieuwste boek 'De schaduw van de grote broer' mee naar deze wereld. Omdat zij de taal spreekt, kan zij goed communiceren met de plaatselijke autoriteiten en bevolking.

Allereerst naar Letland, dat van de drie Baltische landen de grootste Russische minderheid bezit (ruim 25%). Voorts wordt het dorpje Jedwabne in Oost Polen bezocht. Hier probeert Starink het grote stilzwijgen te doorbreken over het daderschap van een pogrom op 10 juli 1941, kort na het overhaaste terugtrekken van het Rode Leger en de inname van het gebied door de Duitsers tijdens de Operatie Barbarossa.

Daarna naar Kaliningrad, een Russische enclave aan de Oostzee, ingeklemd tussen Polen en Litouwen. Een erfenis van WO II, waarvan de herinneringen nog niet zijn uitgewist. Dit is de vroegere Oostpruisische stad Königsberg, bekend als woonplaats van de filosoof Kant.

Ten slotte brengt de schrijfster ons naar Oekraïne, waar ze diverse steden bezoekt en met

veel mensen praat. Alle actuele problemen komen aan de orde. Daartoe behoort niet in de laatste plaats de inlijving van de Krim en de 'heroëring' van de vlootbasis Sevastopol. Het verlies hiervan, de basis van de Russische Zwarteevloot, heeft kennelijk toch meer pijn gedaan dan wij bevroeden. Starink gaat onder meer naar de grenssteden van het z.g. Novorossia (Nieuw Rusland) zoals Charkov, Dnjepropetrovsk en Odessa. Het begrip Novorossia - een historische term - is door Poetin weer van stal gehaald en dateert nog uit de tijd van Catharina de Grote, die het Russische keizerrijk vanuit Sint Petersburg ver naar het zuiden uitbreidde.

Kort en goed, een zeer leeswaardig boek, dat op een prettige manier is geschreven.

Alle gebruikte Russische woorden zijn voorzien van een Nederlandse vertaling.

KTZ b.d. R. de Groot

Verdrinken zonder Water. De memoires van VOC-matroos Jan Ambrosius Hoorn, 1758-1778

Auteurs : Perry Moree en Piet van Sterkenburg
Uitgever : Walburg Pers, 2014
Omvang : 252 blz
Prijs : € 33,65
ISBN : 978.90.5730.995.3

De titel van dit boek intrigeerde mij omdat er maar weinig vanuit de optiek van een schepeling over de VOC is geschreven. Het boek is als 113e boek door de Van Lin-schoten-Vereniging uitgegeven. Deze vereniging geeft sinds 1908 jaarlijks een historisch scheeps-journaal of reisverslag uit en voorziet dat van een uitgebreide annotatie waardoor deze werken

ook voor de moderne lezer heel toegankelijk zijn. Ook Verdrinken zonder water is zo'n heruitgave, want J.A. Hoorn heeft in reeds 1819 bij de Groningse uitgever Wolter van Boecker zijn avonturen gepubliceerd onder de titel "Mijne lotgevallen ter zee, en bedrijven op Batavia. In dienst der (voormalige) O.I. Comp".

Het is een goed leesbaar verhaal, dat zich afspeelt tussen 1758 en 1778. In deze periode maakte Hoorn zijn eerste reis naar de Oost; van 1758 tot 1762 als 'hooploper' en later als 'matroos'. Bij zijn vertrek, zonder toestemming van zijn ouders, was hij pas 17 jaar. Tijdens deze reis deed hij mee aan een militaire expeditie naar Malakka (de VOC mocht oorlog voeren volgens haar instructies) en kwam hij in contact met kannibalen op Timor. Hij beschrijft ziekte en sterfte aan boord en hoe schepelingen door officieren mishandeld werden.

Omdat hij, teruggekeerd in Holland, zijn draai niet kon vinden vertrok hij in 1763 weer als matroos aan boord van de Lekkerland naar Ceylon. In Ceylon kreeg hij een walbaan als kwartiermeester maar na enige tijd vertrok hij weer naar Batavia. Aldaar kreeg hij twee korte plaatsingen op de equipagewerf en een drietal varende plaatsingen aan boord van de Damzicht, Liefde en Langewijk. In 1767 nam hij ontslag bij de VOC en vestigde hij zich als vrij burger in Batavia. In de periode tot 1770 verdiende hij de kost als logementshouder, stalopzichter en koopman.

In januari 1770 kreeg hij een ambtelijke baan: substituut waterfiscaal te Batavia. In zijn periode in Batavia, die in 1778 een einde kreeg, beleefde Hoorn vele avonturen die hij kleurrijk uit de doeken doet. In 1778 vertrok hij als welgesteld passagier aan boord van de Vrouwe Antoinetta Coenrardia terug naar de Republiek en vestigde zich vervolgens in Zwolle. Zijn verhalen uit de periode Batavia zijn niet altijd historisch juist en geven blijk van enige overdrijving en soms zelfoverschatting.

Het is verbazingwekkend hoeveel feiten en personen beide auteurs van dit boek in de huidige archieven hebben kunnen verifiëren en soms hebben moeten corrigeren. Daarnaast vormt de verklarende woordenlijst een zeer goede aanvulling.

Dan kom ik nu terug op de titel van het boek. Uit het hele verhaal blijkt dat Hoorn geen alcohol nuttigde en daarom geprezen werd. Hij ergerde zich mateloos aan lieden in zijn omgeving die verweten kon worden dat zij een overmatig gebruik maakten van alcohol. Hij eindigde zijn avonturen verslag met : "... er wel Heeren zijn, die op een avond 6 flesschen drinken; maar daar moet gij u niet aan storen, want die leven niet lang. Hier bij heb ik mij bestendig gehouden, en goed bevonden. Doch er zijn er ook in het vaderland maar al te veel, die vroeg beginnen met de Genever, (die pest voor de jeugd!) en dan van één glaasje op twee komen, en zoo verder. De zulken hebben geen kans, om mijne jaren te bereiken; want zij zijn vóór dien tijd reeds verdrinken, hoewel zonder water."

Ik heb dit boek met veel plezier gelezen en ik raad een ieder die interesse heeft in de koloniale achtergrond van onze KM aan dit boek te gaan lezen.

KLZ b.d. mr. O.W. Borgeld

Agenda KVMO 2015

Werkbezoeken hoofdbestuur

- 13 april** Nieuwe Haven, Den Helder
1 juni PKC, Den Haag
7 sept Kromhoutkazerne, Utrecht
26 okt Nieuwe Haven, Den Helder
30 nov Van Braam Houckgeestkazerne, Doorn

Houdt twitter, facebook, kvmo.nl en de Nieuwsbrieven KVMO in de gaten voor definitieve tijden en locaties.

KVMO

Evenementen/vergaderingen

- 19 mrt** KVMO Veteranendag, Nationaal Militair Museum, Soesterberg
12 mei KVMO 64-jarigendag, MEA, Amsterdam
8 juni [Algemene Vergadering & Symposium, Van Ghentkazerne, Rotterdam, zie Beschrijvingsbrief 2015 in dit Marineblad](#)
11 juni Ledenraad Koepel Officierenverenigingen GOV|MHB, Frederikkazerne, Den Haag
19 nov Ledenraad Koepel Officierenverenigingen GOV|MHB, Frederikkazerne, Den Haag

Zie ook [kvmo.nl/kvmo-activiteiten](#) voor een volledig overzicht en verdere informatie.

Bespreking Beschrijvingsbrief in de afdelingen

In dit Marineblad is de Beschrijvingsbrief 2015 opgenomen. Het hoofdbestuur nodigt haar leden van harte uit voor de bespreking ervan tijdens een van de volgende afdelingsvergaderingen:

- Afdeling Zuid op 26 maart in Nieuw- en Sint Joosland
- Afdeling Midden op 7 april in Den Haag
- Afdeling Noord op 13 april in Den Helder

Zie voor locaties en tijden de afdelingsactiviteiten op pagina 31.

ADVERTENTIE

Heildronk/ Taptoe arrangement
24 APRIL 2015

PROGRAMMA

16:30 uur	Wij heten u van harte welkom met een drankje
17:30 uur	Aanvang Oosters buffet met receptiedrankjes
18:30 uur	Afsluiten met koffie/thee compleet
+/- 19:00 uur	Vertrek met pendeldienst heen/terug Taptoe

RESERVEREN= VERPLICHT!
0223 614225/657688
LOCATIE: DE MARINECLUB

De HEILDRONK wordt u aangeboden door de KVMO & de Marineclub

IN MEMORIAM

Het hoofdbestuur van de KVMO heeft de droeve plicht
u in kennis te stellen van het overlijden van:

- KLTZ b.d. **W. van de Loo** († 23 februari 2015)
VADM b.d. **E. Roest** († 21 februari 2015)
Mevr. **L. Brand-Veenema** († 5 februari 2015)
LTZV1 b.d. **G.J.J. de Leeuw** († 29 januari 2015)
KLTZ b.d. **G.J. van de Griendt** († 21 januari 2015)
- Mevr. **A.M. Schoenmakers-Boomsma** († 9 januari 2015)
J.J. Kroes († 12 december 2014)
KLTZ b.d. **M.C. Willemse** († 2 december 2014)
VLAMKLTZ b.d. drs. **H.J.M. van Horsen** († 20 oktober 2014)

Wij betuigen de nabestaanden onze deelneming en wensen hun veel sterkte toe

Afdelingsactiviteiten eerste helft 2015

AFDELING NOORD

- 7 april **Postactieve bijeenkomsten**
12 mei Locatie : Marineclub, Den Helder
2 juni Aanvang : 17.30 uur
7 juli
- 13 april **Werkbezoek HB, behandeling Beschrijvingsbrief 2015**
Locatie : Witte Raaf, Nieuwe Haven, Den Helder
Aanvang : 10.00 uur
- 24 april **Heildronk met taptoe arrangement**
Locatie : Marineclub, Den Helder
Aanvang : 16.30 uur
Meer info : Zie de advertentie op de pagina hiernaast
- 4 mei **Kranslegging bij monument 'Voor hen die vielen'**
Locatie : Den Helder
Aanvang : 11.00 uur
- 28 mei **Herdenking overleden KM-medewerkers bij monument "Schaduw van het Licht"**
Locatie : Den Helder
Aanvang : 10.30 uur

AFDELING MIDDEN

- 7 april **Behandeling Beschrijvingsbrief 2015, na afloop borrel**
Locatie : PKC, Bruin Cafe, Den Haag
Tijd : 16.30-18.30 uur
- BBQ**
2 juni Locatie : Frederikkazerne, Den Haag
Tijd : 16.30-19.00 uur

AFDELING ZUID

- 26 mrt **Behandeling Beschrijvingsbrief 2015, aansluitend borrel met lezing en diner**
Locatie : de Merelhoeve
Aanvang : 17.00 uur
- 19 april **Oranjaborrel met broodmaaltijd (KVMO)**
Locatie : de Merelhoeve
Aanvang : 13.00 uur
- 5 juni **Barbecue (KVMO)**
Locatie : de Merelhoeve
Aanvang : 18.00 uur

Alle activiteiten staan open voor KVMO leden, ook als een andere vereniging de organisatie verzorgt. Voor vragen of nadere informatie over het programma kunt u mailen naar: **KVMOZuid@aim.com**

DE DEADLINE VOOR HET AANLEVEREN VAN KOPIJ VOOR DE RUBRIEK KVMO-ZAKEN VOOR HET MEINUMMER IS 7 APRIL 2015

De Koninklijke Vereniging van Marineofficieren

Ere-leden:
KTZT b.d. ir. S.J.J. Hoffmann
KOLMARN b.d. A.H.P. Knoppen
KTZ b.d. L.J.M. Smit
KTZA b.d. drs. T.G.D. Steenbeek

Hoofdbestuur:
Voorzitter:
KLTZ ing. M.E.M. de Natris
Vice-voorzitter:
KTZ mr. N.A. Woudstra
Secretaris:
LTZ1 M.M.H. Heijligers
Penningmeester:
KLTZ (LD) H.M.J. van de Burgt

Namens Afdeling Noord
LTKOLMARN T.A. van Dishoeck
Namens Afdeling Midden
KLTZ ing. W.P. Groeneveld
Namens Afdeling Zuid
KLTZ b.d. K.F.J. Henkelman
Namens Werkgroep Postactieven
vacature
Namens Werkgroep Elders Actieven
LTZ1 (LD) KMR M. Venema
Namens Werkgroep Jongeren
vacature
Namens de Werkgroep Genderbeleid
KLTZ M.A.W. Riemens

Afdelingsbesturen:
Noord:
LTKOLMARN T.A. van Dishoeck
KLTZ P.J. van Maurik
KLTZ b.d. B. Fritzsche
LTZ1 ing. R.A. Paarlberg
LTZ2 OC (TD) dr. ir. W.L. van Norden

Midden:
KLTZ ing. W.P. Groeneveld
KLTZ (TD) ir. J.J. Bleijs
KLTZ b.d. J. de Jonge

Zuid:
KLTZ b.d. K.F.J. Henkelman
maj KL b.d. P. van der Laan
KLTZ (SD) A.J. Zwiers
KLTZA b.d. P.A. Brons
(postactieven)
KLTZ (TD) T.S. van Tongeren

Caribisch Gebied:
KLTZ (LD) drs. P.J. van Roon

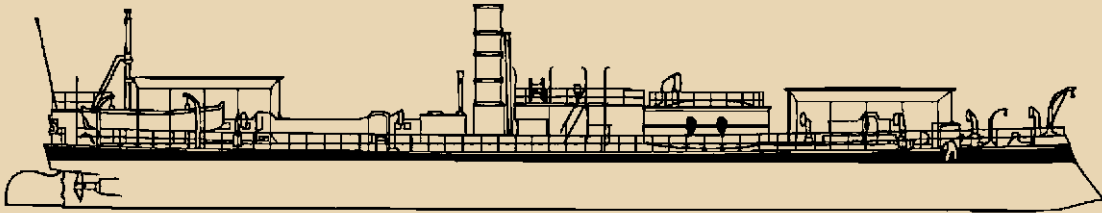
Adres secretariaat:
Wassenaarseweg 2
2596 CH Den Haag
T : 070-3839504
F : 070-3835911
E : **info@kvmo.nl**
W : **www.kvmo.nl**

De KVMO heeft een samenwerkingsverband met Onderlinge Bijstand (**www.onderlingebijstand.nl**). Voor nadere informatie of het verkrijgen van aanvraagformulieren kunt u contact opnemen met het secretariaat KVMO.

UITNODIGING

10 april 2015

Ceremoniële plaatsing gedenkteken Zr. Ms. Adder

OP 4.5 ZEEMIJL WNW VAN DEZE PLAATS IN POSITIE
52°8'6" N - 4°9'6" E
VERGING OP 5 JULI 1882 DE RAMMONITOR
ZR. MS. ADDER
HIERBIJ LIETEN ALLE 65 OPVARENDEN HET LEVEN

DE RAMP LEIDDE IN 1883 TOT DE OPRICHTING VAN DE HUIDIGE KONINKLIJKE VERENIGING VAN MARINEOFFICIEREN
EN IN 1885 TOT DE INSTELLING VAN DE KUSTWACHT

Op vrijdag 10 april 2015 vindt in de Oude Kerk in Scheveningen de herdenking plaats van het vergaan van Zr. Ms. Adder in 1882, waarbij alle 65 opvarenden om het leven kwamen.

Naar aanleiding van deze ramp is op 10 april 1883 de voorloper van de KVMO opgericht.

Ter nagedachtenis van de slachtoffers is een gedenkteken ontworpen (zie afbeelding boven), dat op 10 april a.s., na afloop van de herdenking, aan de boulevard van Scheveningen zal worden geplaatst.

Het hoofdbestuur van de KVMO nodigt haar leden van harte uit om bij de herdenking in de Oude Kerk en bij de ceremoniële plaatsing van het gedenkteken aan de boulevard van Scheveningen aanwezig te zijn.

Datum 10 april 2015

Locatie: Oude Kerk, Keizerstraat 8 te Scheveningen

Aanvang: 18.45 uur

Svp aanmelden voor 8 april a.s. via **info@kvmo.nl**